



ROMÂNIA  
CURTEA DE APEL CONSTANȚA

Doamnei Președintă a Înaltei Curți de Casație și Justiție,

În baza art. 514 C. pr. civ., subscrisul Colegiul de Conducere al Curții de Apel Constanța formulăm

**RECURS ÎN INTERESUL LEGII<sup>1</sup>**

În practica judiciară s-a constatat că nu există puncte de vedere unitare asupra următoarelor două probleme de drept legate de interpretarea și aplicarea art. 480 alin. 3 N.C.P.C. sub următoarele aspecte :

a) Înțelesul corect al sintagmei „*prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului*”;

b) Termenul și actul de procedură prin care partea interesată poate cere instanței de apel trimiterea cauzei spre rejudecare primei instanțe sau altei instanțe egale în grad cu aceasta din aceeași circumscripție.

cu privire la care solicităm pronunțarea unei decizii în interesul legii.

**I. Cadrul legal:**

**1. Art. 480 alin. 3 N.C.P.C.** vizând soluțiile pe care le pronunță instanța de apel statuează că „*în cazul în care se constată că, în mod greșit, prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului ori judecata s-a făcut în lipsa părții care nu a fost legal citată, instanța de apel va anula hotărârea atacată și va judeca procesul, evocând fondul. Cu toate acestea, instanța de apel va anula hotărârea atacată și va trimite cauza spre rejudecare primei instanțe sau altei instanțe egale în grad cu aceasta din aceeași circumscripție, în cazul în care părțile au solicitat în mod expres luarea acestei măsuri prin cererea de apel ori prin întâmpinare; trimiterea spre rejudecare poate fi dispusă o singură dată în cursul procesului. Dezlegarea dată problemelor de drept de către instanța de apel, precum și necesitatea administrării unor probe sunt obligatorii pentru judecătorii fondului*”.

**II. Prezentarea problemelor de drept:**

<sup>1</sup> Pentru Colegiul de Conducere al Curții de Apel Constanța, motivarea prezentului recurs în interesul legii a fost redactată de judecător Gabriel Lefter

A. În privința interpretării și aplicării art. 480 al. 3 N.C.P.C., referitor la primul motiv de anulare cu trimitere la prima instanță, atunci când aceasta a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului, instanțele nu au o jurisprudență unitară referitor la înțelesul acestei sintagme care ar permite rejudecarea pricinii de prima instanță.

Astfel, unele instanțe au reținut că „*soluționarea procesului fără a intra în judecata fondului*” implică o constatare a instanței de apel că prima instanță a admis în mod greșit o excepție dirimantă care a făcut inutilă cercetarea temeiniciei pretențiilor din cererea introductivă. În aceste condiții, ori de câte ori instanțele de control judiciar rețineau că, în mod eronat, au fost admise excepții precum inadmisibilitatea, autoritatea de lucru judecat, lipsa calității procesual active sau pasive, prescripției, tardivității etc., dacă părțile din apel solicitau aceasta, dispuneau trimiterea cauzei la prima instanță pentru continuarea judecării.

Alte instanțe au considerat că pot ordona rejudecarea de prima instanță și în situațiile în care prima instanță a dispus formal asupra fondului cererii prin respingerea acțiunii ca neîntemeiată sau prin admiterea acesteia în tot sau în parte, însă există lacune sau inadvertențe ale motivării, lipsuri ale probatoriului, sau orice altă situație care ar putea fi calificată ca nefiind o reală cercetare a fondului, ce ar îndreptăți instanța de apel să aprecieze că nu a existat o judecată a fondului.

B. În privința interpretării și aplicării art. 480 al. 3 N.C.P.C. teza mediană (a II-a) referitor la solicitarea expresă a părților de a trimite pricina spre rejudecare primei instanțe prin cererea de apel ori prin întâmpinare, instanțele nu au o practică unitară referitoare la termenul și actul de procedură prin care partea interesată ar putea face această solicitare.

Astfel, unele instanțe fac aplicarea literală a normei analizate și apreciază că numai dacă apelantul prin cererea conținând calea de atac ori intimatul prin întâmpinare cer în mod textual trimiterea în rejudecare, adoptă această măsură, orice altă solicitare în acest sens (note scrise, concluzii orale etc.) neputând avea această finalitate.

Alte instanțe, dimpotrivă, au apreciat că dispoziția de trimitere în rejudecare poate fi luată de instanța de apel chiar dacă nu a fost solicitată anume prin cererea de apel sau întâmpinare, admitând cererile formulate în note scrise, în concluziile orale cu ocazia dezbatărilor fondului căii de atac sau chiar punând aceasta în discuție părților din oficiu și, uneori, chiar împotriva voinței părților.

### **III. Orientările jurisprudențiale divergente, pentru fiecare problemă de drept în parte:**

A.1. Interpretarea art. 480 alin. 3 N.C.P.C. sub aspectul înțelesului al sintagmei „*prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului*”, respectiv că aceste prevederi legale situațiile în care prima

instanță a admis în mod greșit o excepție dirimantă care a făcut inutilă cercetarea temeiniciei pretențiilor din cererea introductivă.

Soluții în sensul că prevederile legale aflate în discuție se referă la situațiile în care instanțele de control judiciar rețineau că, în mod eronat, au fost admise excepții precum inadmisibilitatea, autoritatea de lucru judecat, lipsa calității procesual active sau pasive, prescripției, tardivității etc., dacă părțile din apel solicitau aceasta, dispuneau trimiterea cauzei la prima instanță pentru continuarea judecării.

**1. Tribunalul Alba, secția I civilă, decizia civilă nr. 238/A/12.04.2016**

Constatându-se că, în mod greșit Judecătoria Alba Iulia a admis excepția lipsei calității de reprezentant al reclamanților și lipsa calității procesuale active a reclamanților și a respins acțiunea ca formulată de o persoană lipsită de calitate procesuală activă, Tribunalul Alba a anulat sentința atacată și a trimis cauza primei instanțe pentru evocarea fondului.

**2. Tribunalul Arad, secția I civilă, decizia civilă nr. 215/A/01.01.2016**

Apreciindu-se că, în mod greșit Judecătoria Arad a admis excepția prescripției și a respins acțiunea ca prescrisă, instanța de apel a anulat sentința și a trimis cauza spre rejudecare primei instanțe.

**3. Tribunalul Argeș, secția civilă, decizia civilă nr. 3825/28.11.2016**

Reținându-se că, în mod eronat, Judecătoria Topoloveni a admis excepția prematurității, Tribunalul Argeș a anulat sentința apelată și a trimis pricina primei instanțe pentru evocarea fondului.

**4. Tribunalul Argeș, secția civilă, decizia civilă nr. 2639/14.09.2016**

Apreciind că Judecătoria Topoloveni a admis în mod greșit excepția prescripției și a respins acțiunea ca prescrisă, instanța de control judiciar a dispus rejudecarea cauzei de prima instanță.

**5. Tribunalul Argeș, secția civilă, decizia civilă nr. 101/11.01.2017**

Constatându-se că soluția dată excepției tardivității contestației la executare și respingerea contestației ca tardivă este greșită, tribunalul a dispus rejudecarea cauzei de prima instanță care nu a intrat în cercetarea fondului (în același sens, Tribunalul Constanța, secția I civilă, decizia civilă nr. 504/09.03.2016).

**6. Curtea de Apel Bacău, secția I civilă, decizia civilă nr. 1305/03.12.2015**

Apreciind că Tribunalul Bacău a admis în mod greșit excepția prescripției dreptului la acțiune și că soluția de respingere a acțiunii este eronată, Curtea de Apel a anulat sentința apelată și a trimis cauza spre rejudecare primei instanțe în temeiul art. 480 al. 3 N.C.P.C.

**7. Curtea de Apel Bacău, secția I civilă, decizia civilă nr. 1374/16.12.2015**

Stabilind că soluția de admitere a excepției tardivității contestației împotriva unei decizii privind desfacerea contractului individual de muncă este greșită, instanța de apel a dispus rejudecarea cauzei de Tribunalul Neamț.

**9. Curtea de Apel Brașov, secția civilă, decizia civilă nr. 1868/12.12.2016**

Instanța de apel a anulat sentința Tribunalului Brașov prin care s-a respins o acțiune ca urmare a admiterii unei excepții a lipsei calității procesual pasive, considerând astfel că prima instanță a soluționat cauza fără a intra în judecata de fond, astfel încât pricina a fost trimisă acestei instanțe pentru rejudecare.

**10. Curtea de Apel Brașov, secția civilă, decizia civilă nr. 909/AP/23.08.2013**

Apreciind că, în mod greșit prima instanță a respins acțiunea ca urmare a admiterii excepției de autoritate de lucru judecat, instanța de apel a trimis cauza spre rejudecare Tribunalului Brașov.

**11. Curtea de Apel Brașov, secția civilă, decizia civilă nr. 1248/AP/03.10.2016**

Constatând soluția de respingere a acțiunii introductive ca inadmisibilă în urma admiterii excepției inadmisibilității, instanța de apel a anulat sentința primei instanțe căreia cauza i-a fost trimisă pentru administrarea probelor necesare pentru soluționarea fondului dreptului dedus judecării.

**12. Curtea de Apel Brașov, secția civilă, decizia civilă nr. 839/AP/26.08.2015**

Curtea a dispus anularea sentinței primei instanțe și trimiterea cauzei spre rejudecare apreciind că respingerea acțiunii ca fiind formulată împotriva unor persoane lipsite de calitate procesuală pasivă ca urmare a admiterii

excepției lipsei calității procesual pasive reprezintă o schimbare a procesului fără a intra în cercetarea fondului.

**13. Curtea de Apel Ploiești, secția I civilă, decizia civilă nr. 639/21.03.2016**

Constatându-se că, în mod greșit, s-a admis excepția tardivității acțiunii în pretenții, curtea a dispus trimiterea cauzei pentru rejudecare către prima instanță.

**14. Tribunalul Tulcea, secția civilă, decizia civilă nr. 617/23.06.2016**

Tribunalul a dispus anularea hotărârii primei instanțe și trimiterea în rejudecare constatându-se că, în mod greșit, s-a admis excepția tardivității plângerii contravenționale (în același sens decizia civilă nr. 16/13.01.2016 a Tribunalului Tulcea, secția civilă).

**15. Tribunalul Tulcea, secția civilă, decizia civilă nr. 609/23.06.2016**

Instanța de apel a constatat că, în mod eronat a fost admisă excepția insuficienței timbrării și contestația la executare a fost anulată ca netimbrată, astfel încât s-a dispus anularea sentinței și trimiterea pentru rejudecare.

**16. Curtea de Apel Constanța, secția I civilă, decizia civilă nr. 264/27.04.2016**

Curtea a constatat că, în mod greșit, prima instanță a admis excepția autorității de lucru judecat, astfel încât a dispus anularea sentinței apelate și trimiterea cauzei la Tribunalul Constanța pentru rejudecarea fondului.

**17. Curtea de Apel Constanța, secția I civilă, decizia civilă nr. 2907CM/07.06.2016**

Instanța de apel a considerat că admiterea excepției necompetenței generale a instanței și respingerea acțiunii ca inadmisibilă este greșită și, stabilind că hotărârea nelegal a fost pronunțată, fără a se intra în judecata fondului, a dispus anularea hotărârii primei instanțe și trimiterea cauzei pentru rejudecare Tribunalului Constanța.

**18. Tribunalul Buzău, Secția I Civilă, decizia nr. 3222/16.12.2016**

Tribunalul a apreciat că nu poate anula hotărârea și trimite cauza spre rejudecare primei instanțe deoarece condițiile textului invocat de apelant, art. 480 alin. 3 N.C.P.C., „nu sunt îndeplinite în speță ...întrucât a fost soluționat

*fondul pricinii pendinte (fiind respinsa acțiunea... având ca obiect acțiune în răspundere delictuală ca neîntemeiată), iar părțile au fost atât legal citate, cât și reprezentate convențional prin avocat ales, la administrarea probelor și la judecata cauzei”.*

**19. Tribunalul Constanța, secția I civilă, decizia civilă nr. 360/31.03.2016**

Tribunalul a apreciat că, în mod greșit, prima instanță a respins acțiunea pentru lipsa calității procesuale pasive a pârâtei și, reținând că nu s-a intrat în cercetarea fondului, a dispus anularea hotărârii apelate și a trimis cauza spre rejudecare Judecătoria Constanța (în același sens decizia civilă nr. 309/17.03.2016 a Tribunalului Constanța).

**20. Tribunalul Vrancea, secția I civilă, decizia civilă nr. 41/26.01.2016**

Într-o cauză în care Judecătoria Focșani a admis excepția inadmisibilității acțiunii pentru existența puterii de lucru judecat și a respins în consecință acțiunea, după ce - printr-un laborios raționament – tribunalul a stabilit că, prin hotărârea pronunțată, *„prima instanță a realizat o cercetare a fondului cauzei deduse judecății în primă instanță, pronunțând însă în dispozitivul hotărârii o soluție care, conform termenilor utilizați, ar corespunde unei excepții procesuale, deși nu se identifică niciun temei legal care să o justifice”.*

Apoi, instanța de apel a constatat că *„prin hotărârea pronunțată s-au încălcat prevederile art. 6, 13, 237, 245 și 392 C proc civ.”*, respectiv *„s-a încălcat dreptul reclamantei la un proces echitabil, drept reglementat la art. 6 din Codul de procedură civilă”* și *„prima instanță a încălcat prevederile art. 13 C proc civ referitoare la dreptul la apărare al părților”*, *„reclamanta fiind lipsită de dreptul de a solicita încuviințarea de probe și de a formula concluzii finale asupra fondului cererii”*,

Cu toate acestea, tribunalul a stabilit că *„anularea hotărârii nu poate atrage însă incidența prevederilor art. 480 alin. 3) C proc civ și, prin urmare, trimiterea cauzei spre rejudecare, întrucât nu este incidentă nicio ipoteză normativă”*, căci *„prima instanță a realizat o cercetare asupra fondului acțiunii, circumstanțe în care nu se poate dispune trimiterea cauzei spre rejudecare, chiar dacă apelanta și-a manifestat voința în acest sens”*, considerente pentru care a considerat aplicabile prevederile art. 480 alin. 6 C proc civ, *„consecința anulării hotărârii primei instanțe constând în reținerea cauzei spre judecare de către prima instanță”*.

**21. Tribunalul Constanța, secția I civilă, decizia civilă nr. 79/21.01.2016**

Instanța de apel a apreciat că Judecătoria Constanța a dat o dezlegare greșită excepției lipsei de interes și a anulat hotărârea primei instanțe căreia cauza i-a fost trimisă pentru a intra în cercetarea fondului.

**A.2. Alte instanțe au apreciat că prevederile legale analizate permit dispunerea măsurii rejudecării de prima instanță și în situațiile în care această instanță a dispus formal asupra fondului cererii (prin respingerea acțiunii ca neîntemeiată sau prin admiterea acesteia în tot sau în parte), însă se constată situații care ar putea fi calificate ca nefiind o reală cercetare a fondului (lacune sau inadvertențe ale motivării, lipsuri ale probatoriului etc.), care ar îndreptăți instanța de apel să aprecieze că nu a existat o judecată a fondului.**

**Soluții în sensul că prevederile legale aflate în discuție ar putea fi interpretate extensiv și ar permite anularea cu trimitere la rejudecare (niciodată instanțele de apel nu a dispus anularea cu reținere) și în cazul în care prima instanță a dispus asupra fondului cererii**

**1.) Curtea de Apel Târgu Mureș, Secția I Civilă, decizia nr. 370/A/09.06.2016**

Într-o pricină în care prima instanță a respins excepția inadmisibilității acțiunii și **a respins ca neîntemeiată cererea de chemare în judecată**, apreciind că nu sunt aplicabile nici prevederile Legii nr. 10/2001 și nici regulile îmbogățirii fără justă cauză, Curtea a considerat că *„prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului, întrucât, deși a respins ca neîntemeiată cererea de chemare în judecată, în raport de considerentele hotărârii, în realitate, a reținut inadmisibilitatea ei, apreciind în mod nelegal, că nu poate analiza cererea reclamantului prin raportare la îmbogățirea fără justă cauză”*, motiv pentru care, față de prevederile art. 480 alin. 3 a anulat hotărârea atacată și a trimiterea cauzei spre rejudecare Tribunalului Harghita.

**2.) Curtea de Apel Târgu Mureș, Secția I Civilă, decizia nr. 419/A/20.06.2016**

Într-o cauză în care prima instanță **a admis în parte acțiunea** și a obligat pârâtul la plata integrală către reclamant a unor debite și a respins alte pretenții ca prescrise și **ca neîntemeiate, restul pretențiilor**, instanța de apel a considerat că cererile vizând acordarea unor sporuri nu au fost examinate și detaliate, în motivarea sentinței menționându-se doar că *„pentru aceleași considerente ca cele prezentate mai sus instanța apreciază că cererea reclamantului...este neîntemeiată”*, ceea ce *„echivalează cu nepronunțarea asupra tuturor petitelor cererii de chemare în judecată și practic cu o nepronunțare asupra fondului, motiv de anulare a hotărârii atacate, prevăzut expres de art. 480 alin. 3 teza 2”*

### 3.) Curtea de Apel Ploiești, Secția I Civilă, decizia nr. 1895/19.10.2015

Într-o cauză în care prima instanță a reținut că reclamantii nu au probat existența unor motive de nulitate absolută a unei promisiunii vânzare-cumpărare stabilind că actul respectă condițiile de fond și de formă, **motive pentru care a respins cererii reclamanților de constatare a nulității absolute**, Curtea a observat că, urmare a administrării unor probe noi în apel, rezultă că ar fi trebuit cercetat și caracterul fictiv actului și problema exercitării dreptului de dispoziție asupra lucrului altuia, aspecte asupra cărora *„instanța de fond nu s-a pronunțat în nici un fel, întrucât contractul de donație a fost depus în apel, pentru prima dată, iar apelanții au solicitat casarea cauzei pentru a nu fi lipsiți de un grad de jurisdicție”* și, de aceea, *„văzând și disp. art. 480 Cod pr. civilă”*, a anulat sentința și a trimis cauza spre rejudecare la aceeași instanță de fond.

### 4.) Curtea de Apel Ploiești, Secția I Civilă, decizia nr. 1421/03.12.2014

Într-o pricină în care **prima instanță a respins acțiunea ca nefondată**, Curtea a stabilit, pe baza analizei mai multor argumente, existența unor *„neconcordanțe între cele susținute de pârâtă și înscrisurile depuse de aceasta, ceea ce demonstrează că instanța nu a stabilit cu exactitate raporturile juridice dintre părți”*, astfel că a apreciat că, *„pentru o soluționare corectă a raportului juridic litigios, era necesar să se lămurească exact situația în ceea ce îl privește pe reclamant și, în acest context, era necesară efectuarea unui raport de expertiză la instanța de fond, prin care să se stabilească în raport de actele și lucrările dosarului, de actele existente la sediul intimatei și de ansamblul tuturor probelor administrate în cauză dacă există drepturi bănești restante care sunt datorate de intimată reclamantului...”* astfel că *„având în vedere că prin motivele de apel s-a solicitat expres de către reclamant trimiterea cauzei spre rejudecare, Curtea, în baza art. 480 NCPC”* a admis apelul, a anulat sentința și a trimite cauza spre rejudecare tribunalului, *„în vederea completării probatoriilor cu efectuarea unei expertize contabile cu obiectivele menționate anterior, precum și cu alte probe pe care le va considera ca fiind necesare pentru soluționarea raportului juridic dedus judecății”*.

### 5.) Curtea de Apel Ploiești, Secția I Civilă, decizia nr. 1590/13.09.2016

Într-un dosar în care tribunalul a respins ca neîntemeiată contestația împotriva unei dispoziții emise în baza legii nr. 10/2001 formulată în contradictoriu cu *Primarul mun. Ploiești prin primar*, Curtea a reținut că *„este întemeiat motivul de nulitate a sentinței instanței de fond, invocată de apelant, - nulitate prevăzută de art. 176 alin.1 și 2 C.pr.civ - în sensul că, în raport de cadrul procesual pasiv astfel cum a fost indicat de reclamant în cererea de chemare în judecată (Primarul Municipiului Ploiești), sentința civilă apelată*

este pronunțată în contradictoriu Primăria Municipiului Ploiești care nu are calitate procesuală pasivă, nefiind emitentul dispoziției contestate”; în consecință, „în temeiul disp. art. 480 alin. 3 teza finală” a anulat sentința și a trimis cauza spre rejudecare la prima instanță „pentru a se stabili corect cadrul procesual și a se soluționa contestația în contradictoriu cu pârâtul emitent al dispoziției contestate”.

#### 6.) Curtea de Apel Suceava, Secția I Civilă, decizia nr. 248/07.04.2015

Într-o pricină în care **prima instanță a admis acțiunea** având ca obiect „anulare act” formulată de Parchetul de pe lângă Judecătoria Suceava, instanța de apel a admis calea de atac a pârâților în baza unui **motiv de ordine publică invocat din oficiu** – „nelegalitatea hotărârii primei instanțe pentru nerespectarea dispozițiilor art. 78 alin. 1, art. 93 coroborat cu art. 92 alin. 1 C.pr.civ. vis a vis de faptul că în cauză nu a introdus în cauză persoanele care au formulat plângerea penală în urma căreia s-a emis ordonanța ce a determinat sesizarea instanței cu cererea de anulare a înscrisului fals”; în aceste condiții, constatând că prima instanță a soluționat procesul în lipsa persoanelor vătămate, care nu au fost legal citate (**dar care nu aveau calitate de parte la prima instanță**), Curtea a admis apelul, a anulat sentința apelată și a trimis cauza spre rejudecare aceleiași instanțe, apreciind că, „deși această cerere nu a fost formulată prin cererea de apel, se aplică dispozițiile art. 480 alin. 3 teza II C.proc.civ., întrucât cererea fost formulată raportat la un motiv de nelegalitate de ordine publică invocat din oficiu de instanța de apel la termenul de judecată, și **partea nu poate fi decăzută din dreptul de a-și exprima această opțiune** (între rejudecarea la instanța de apel sau la prima instanță)”.

#### 7.) Curtea de Apel Suceava, Secția I Civilă, decizia nr. 263/10.03.2016

Într-un dosar în care tribunalul a respins ca inadmisibilă acțiunea, după ce a constatat că „această excepție a inadmisibilității nu a fost invocată de părți sau din oficiu de instanță anterior închiderii dezbaterilor”, Curtea a considerat că „soluționând cauza pe o excepție care nu a fost invocată din oficiu (anterior închiderii dezbaterilor) și nu a fost pusă în discuția părților, prima instanță nu a respectat principiul contradictorialității care guvernează procesul civil” și, în baza art. 480 alin. 1, 2 și 3 teza a II-a C.pr.civ., a anulat sentința și a trimis cauza spre rejudecare aceleiași instanțe, „având în vedere că în mod greșit prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului, iar apelanta-reclamantă a solicitat în mod expres prin cererea de apel trimiterea cauzei spre rejudecare primei instanțe”.

#### 8.) Curtea de Apel Suceava, Secția I Civilă, decizia nr. 733/20.09.2016

Într-o cauză în care prima instanță **a respins ca nefondată cererea** având ca obiect „drepturi bănești”, după ce a observat că, *„în considerentele sentinței apelate, instanța face referire doar la sporul de vechime, fără a motiva nimic în legătură cu sporul pentru condiții penibile de muncă, cu indemnizația aferentă concediului de odihnă sau cu concediul de odihnă, drepturi care au fost solicitate de reclamant prin acțiune”*, Curtea a apreciat că *„instanța de fond – respingând acțiunea reclamantilor – a soluționat cauza fără a analiza fondul acesteia în raport de toate pretențiile invocate în cerere”*, astfel că în baza art. 480 alin. 3 solicitarea reclamantilor de trimitere a cauzei spre rejudecare instanței de fond a fost admisă.

**9.) Curtea de Apel Brașov, Secția Civilă, decizia nr. 1213/Ap/08.10.2015**

Într-un dosar în care tribunalul **a respins contestația** formulată în baza prevederilor Legii nr. 10/2001 în contradictoriu cu intimatul Municipiul Brașov prin Primar, apreciind ca legală propunerea de acordarea de măsuri compensatorii sub formă de puncte, curtea a admis apelul reclamantilor stabilind că aceștia *„sunt îndreptățiți la măsuri reparatorii prin echivalent prin compensarea cu bunuri oferite în echivalent”*, reținând că *„instanța de judecată are plenitudine de jurisdicție în acest sens potrivit Deciziei nr.5575/27.10.2010 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, astfel că soluția instanței de fond de a respinge contestația pe acest motiv este greșită”*.

**10.) Curtea de Apel Brașov, Secția Civilă, decizia nr. 1184/Ap/26.09.2016**

Într-o cauză în care prima instanță **a respins ca neîntemeiată cererea de chemare în judecată** fundamentată pe instituția juridică a răspunderii civile delictuale, observând că prima instanță *„a reținut că cererea dedusă judecății se întemeiază pe răspunderea civilă delictuală, fără a pune în discuție fundamentul juridic al cererii”* și constatând *„reclamanta nu a renunțat la temeiul juridic al răspunderii civile contractuale menționate în cuprinsul acțiunii, iar instanța de judecată nu a pus în discuție fundamentul juridic corect al cererii”*, Curtea a considerat că *„în mod greșit acțiunea a fost respinsă ca inadmisibilă”*, astfel că în temeiul art. 480 alin. 3 hotărârea apelată a fost anulată și cauza a fost trimisă spre rejudecare *„în vederea restabilirii calificării juridice a faptelor și actelor deduse judecății potrivit art. 22 alin. 4 Cod procedură civilă”*.

**11.) Curtea de Apel Brașov, Secția Civilă, decizia nr. 598/Ap/30.09.2014**

Într-un dosar în care tribunalul a admis excepția lipsei calității procesuale pasive a intimatului Primarul Municipiului Brașov și, în consecință, **a respins**

contestația formulată în baza prevederilor Legii nr.10/2001 ca fiind îndreptată împotriva unei persoane lipsite de calitate procesuală pasivă, analizând apelul reclamantului în care se arătată că „dacă a fost ridicată excepția, instanța trebuia să ceară lămuriri și nu să o soluționeze” Curtea a considerat că „instanța având obligația ... să pună în discuția părților necesitatea introducerii forțate în cauză, din oficiu, a altei persoane, respectiv a UAT Municipiul Brașov, a cărei reprezentant este primarul, emitentul dispoziției atacate cu prezenta contestație, însă nu a făcut-o”; apoi, s-a arătat că „nu este greșită chemarea în contradictoriu a emitentului dispoziției, iar dacă au existat neclarități din formularea contestației, respectiv dacă primarul a fost chemat în nume propriu sau ca reprezentant al unității deținătoare, instanța era datoră să cheme partea pentru a da lămuririle necesare”, că „precizarea privind calitatea sa de reprezentant și care vine de la lege (art. 63 și art. 68 alin. 1 din Legea nr. 215/2001), este superfluă, însă dacă s-a dorit rigurozitatea procedurală, trebuia pusă în discuția părților, altfel, pentru o chestiune pur formală, contestatoarea se vede grav afectată în dreptul său la o judecată pe fond, contrar prevederilor menționate și art. 6 par. 1 din CEDO”.

În acest context Curtea de Apel Brașov, „văzând prevederile art. 480 alin. 2 și alin. 3 Teza II-a, întrucât nu s-a intrat în cercetarea fondului”, a admis apelul și a anulat sentința, cauza fiind trimisă spre rejudecarea pe fond a contestației, „ocazie cu care prima instanță va solicita lămuririle privind întregirea cadrului procesual subiectiv, aceasta pentru rigurozitatea procedurală, fiind de reținut că primarul are calitatea procesuală pasivă, cum s-a reținut mai sus”.

#### **12.) Curtea de Apel Bacău, Secția I Civilă, decizia nr. 421/23.03.2016**

Într-o cauză în care prima instanță a admis excepția tardivității cererii de repunere în termen și, în consecință, s-a respins cererea având ca obiect „pretenții” ca tardiv formulată, după ce a constatat că „apelantul-reclamant și-a intitulat greșit în cererea de chemare în judecată „formulez cerere de repunere în termen”, întrucât nemulțumirea lui viza refuzul nejustificat al Casei Județene de Pensii Bacău de a pune în executare o hotărâre judecătorească irevocabilă”, curtea a stabilit că „instanța de fond trebuie să stabilească obiectul cererii de chemare în judecata, respectiv dacă reclamantul a înțeles să formuleze contestație împotriva deciziei R 54784/07.05.2012 emisă de Casa Județeană Pensii Bacău sau punerea în executare a deciziei civile nr. 293/20.02.2012 a Curții de Apel Bacău, arătarea motivelor de fapt și de drept pe care se întemeiază cererea”, motiv pentru care în temeiul art. 480 Cod procedura civilă, a admis apelul și, anulând sentința atacată, a trimite cauza spre rejudecare la Tribunalul Bacău.

#### **13.) Curtea de Apel Bacău, Secția I Civilă, decizia nr. 246/26.09.2014**

Într-un dosar în care tribunalul a **respins ca neîntemeiată acțiunea** având ca obiect restituirea în natură a unei suprafețe de teren în baza Legii nr. 10/2001, după ce Curtea a stabilit că *„instanța de fond în mod greșit a apreciat că reclamantul nu își putea modifica cererea formulată inițial la primul termen de judecată, ci doar cu cel mult o zi înaintea termenului de judecată”* astfel că *„nu a avut în vedere acțiunea modificată, așa cum ar fi fost corect și a avut în vedere cererea inițială, situație în care se va aprecia că nu s-a pronunțat asupra obiectului dedus judecării respectiv acțiunea modificată, fiind incidente în cauză dispozițiile art. 480 alin.3 Noul Cod de procedură civilă”*, motiv pentru care în a fost **schimbată în parte încheierea de ședință din 10 martie 2014**, în sensul că respingerii, ca nefondată, a excepția tardivității depunerii cererii de modificare a cererii de chemare în judecată, s-a înlăturat din încheiere dispoziția referitoare la respingerea probei cu expertiză topo-cadastru și a fost **anulată sentința apelată** cauza fiind trimisă spre rejudecare Tribunalului Bacău.

#### **14.) Curtea de Apel Iași, Secția Civilă, decizia nr. 566/21.12.2015**

Într-o cauză în care prima instanță a **admis excepția prescripției dreptului material la acțiune și a respins cererea întemeiată pe dispozițiile art. 539 din Codul de procedură penală**, curtea a invocat, din oficiu, un motiv de nulitate în temeiul art. 178 alineat (1) Cod procedură civilă - *„participarea procurorului la judecarea acțiunii la instanța de fond”* – și, reținând că, și în procedura specială de la art. 538 - 541 Cod procedură penală, chiar dacă judecata cererii s-a realizat în fața instanței civile, participarea procurorului era obligatorie, în temeiul art. 480 alineatele (2) și (3) Cod procedură civilă, a **anulat sentința și a trimis cauza aceleiași instanțe, pentru rejudecare, cu participarea procurorului**, deoarece *„neregularitatea nu poate fi înlăturată fără anularea actului, în sensul art. 177 Cod procedură civilă, intervenind nulitatea sentinței, în aplicarea art. 179 alineat (1) Cod procedură civilă”*.

#### **15.) Curtea de Apel Târgu Mureș, Secția I Civilă, decizia nr. 411/A/14.07.2016**

Într-un dosar în care tribunalul a **admis excepția autorității de lucru judecat** și a respins, pe cale de consecință, acțiunea, după ce, în prealabil, s-a stabilit că, în mod greșit, prima instanță a lăsat nesoluționată cererea formulată, înainte de primul termen de judecată, de acordarea a unui ajutor public judiciar sub forma asistenței prin avocat, apreciind că excepția autorității de lucru judecat primează în raport de cererea de ajutor public judiciar, Curtea a considerat că *„prin lăsarea ca nesoluționată a cererii de ajutor public judiciar, instanța de fond a încălcat dreptul la apărare al reclamantului; devin incidente prevederile art.175 alin.1 din Codul de procedură civilă, întrucât nulitatea sentinței atacate derivă din nulitatea încheierii de ședință prin care instanța de fond a apreciat că nu se impune soluționarea cererii de ajutor public judiciar”*

Pentru toate aceste considerente, în temeiul art.480 alin.1-3 din Codul de procedură civilă, Curtea a admis apelul declarat de reclamant, a anulat sentința atacată și a dispune trimiterea cauzei spre rejudecare la instanța de fond *„întrucât potrivit art.11 din OUG nr.51/2008 soluționarea cererii de ajutor public judiciar formulată de reclamant este de competența acelei instanțe”*.

**16.) Curtea de Apel Constanța, Secția a II-a Civilă, decizia nr. 6/CA/04.02.2016**

Într-un dosar în care **tribunalul a admis o contestație la executate**, Curtea a admis apelul unei pârâte constatând întemeiate criticile *„în ce privește soluționarea fondului cauzei cu încălcarea dreptului de apărare și a principiului privind contradictorialitatea”*; instanța de apel a dispus anularea hotărârii atacate deoarece regulile art.153 C.pr.civ, *„au fost încălcate de prima instanță la momentul respingerii cererii de amânare a judecării cauzei, punând astfel pe reclamantă în imposibilitatea de a se apăra efectiv și eficient”* iar *„lipsa de apărare a apelantei reclamante în cursul judecării primei instanțe coroborată cu solicitarea expresă din apel a ambelor părți de trimitere a cauzei spre rejudecare aceleiași instanțe impune anularea hotărârii atacate”*.

**17.) Curtea de Apel Timișoara, Secția a II-a Civilă, decizia nr. 486/A/08.06.2016**

Într-o cauză în care prima instanță **a respins ca neîntemeiată o contestație** la tabelul creanțelor din procedura insolvenței, Curtea a constatat că, *„deși instanța a pronunțat o soluție care reprezintă fondul cauzei, afirmațiile părților nu au fost efectiv și real cercetate, nu se poate observa ce fel de probe au fost considerate, deci nu au servit ca suport al concluziilor instanței, concluzii care nu se fundamentează pe stabilirea unei stări de fapt sau pe maniera în care legea devine incidenta în cauză”*.

Pentru a dispune anularea cu trimiterea la rejudecare, Curtea de Apel Timișoara a apreciat că *„omisiunea instanței de a verifica efectiv și real afirmațiile contestatoarei prevalând conduita lejeră ori neconvingătoare a acesteia – conduită ce ar fi putut fi disciplinată prin uzul unor norme conținute de Codul de procedură civilă – prin administrare de probe, echivalează în fapt cu lipsa analizei cauzei și, în esență, nesoluționarea acesteia într-un procedeu real și efectiv, acela de confruntare a afirmațiilor părților cu actele cauzei, de stabilire a unei situații de fapt ca rezultat al unei aprecieri atașate de natura cauzei, circumstanțele acesteia*.

**18.) Curtea de Apel Oradea, Secția I Civilă, decizia nr. 998/A/09.11.2015**

Într-un dosar în care **tribunalul a admis excepția de inadmisibilitate**, invocată din oficiu, Curtea a admis apelul reclamantului în care **nu** era invocată încălcarea alin. 2 al art. 193 Cod procedură civilă care statuează că neîndeplinirea procedurii prealabile nu poate fi invocată decât de către pârât prin întâmpinare, sub sancțiunea decăderii, apreciind că reținând că „*în mod greșit prima instanță a invocat din oficiu excepția inadmisibilității, soluționând procesul fără a intra în judecarea fondului*”, deoarece „*excepția de inadmisibilitate în această ipoteză este de ordine privată, întrucât neîndeplinirea procedurii prealabile nu poate fi invocată decât de către pârât în limine litis, sub sancțiunea decăderii, acesta având posibilitatea de a alege între a renunța la invocarea excepției și „a accepta” să se judece, fără a mai parcurge procedura prealabilă sau, în termenul legal, de a invoca excepția și a obține respingerea acțiunii ca inadmisibilă*”.

Apreciind că dispozițiile art. 193 alin. 2 Cod procedură civilă privind procedura invocării excepției inadmisibilității au fost încălcate, instanța a trimis cauza spre rejudecare primei instanțe.

#### **19.) Tribunalul Alba, Secția I Civilă, decizia nr. 25/A/25.01.2017**

Într-un dosar în care judecătoria a **admis o cerere de partaj**, instanța de control judiciar a admis apelul pârâților vizând excluderea unor bunuri din masa de împărțit, constatând că prima instanță „*a omis să stabilească conținutul acestui lot (lotului nr. 2), respectiv ce imobile cuprinde, ce suprafețe au acestea, ceea ce echivalează cu nesoluționarea fondului partajului cu privire la acest aspect*”, astfel că, în temeiul art. 480 C.p.c., Tribunalul a anulat sentința atacată și a trimis cauza spre rejudecare în favoarea aceleiași instanțe, „*pentru a se stabili componența fiecărui lot atribuit părților în condițiile art. 983 și urm. NCPC*”.

#### **20.) Tribunalul Constanța, Secția I Civilă, decizia nr. 97/28.01.2016**

Într-o speță în care judecătoria a **respins ca nefondată o cerere** având ca obiect pretenții, apreciind că, în situația în care animalele sălbatice din categoria vânatului au provocat anumite daune nu va putea fi angajată răspunderea unităților care gestionează vânatul pe baza prezumțiilor instituite de art. 1001 Cod civil, instanța de control judiciar a constată că „*hotărârea instanței de fond este pronunțată cu nerespectarea principiului contradictorialității și încălcarea dreptului la un proces echitabil*”, motiv pentru care, în temeiul art. 480 alin. 1 Cod procedură civilă, a anulat hotărârea atacată și a trimis cauzei instanței de fond spre rejudecare, „*soluționarea urmând a se efectua în contradictoriu cu persoanele a căror răspundere poate fi angajată potrivit legii*”.

Pentru a pronunța această soluție, Tribunalul Constanța a observat că „*instanța de fond a încălcat dreptul la un proces echitabil, prin necomunicarea,*

deși avea această obligație, către reclamanți a înscrisurilor depuse de pârâta AVPS Șoimul, înscrisuri prin care pârâta a precizat că fondul de vânătoare nr. 42 Comorova, pe raza căruia s-a produs incidentul, este gestionat de AJVPS Constanța”.

Apoi, a arătat tribunalul, „instanța avea obligația de a pune în discuția părților introducerea în cauză a AJVPS Constanța, în temeiul art. 78 Cod procedură civilă, în condițiile în care răspunderea în astfel de cazuri este atribuită prin lege anumitor persoane, respectiv gestionarului fondului.

Se constată că instanța de fond, deși a respins acțiunea ca nefondată, prin considerente a reținut că pârâta Asociația de Vânători și Pescuit Sportiv „Șoimul” nu poate fi obligată la plata despăgubirilor, deoarece nu are calitate de gestionar al fondului de vânătoare în raza căruia s-a produs incidentul, ceea ce echivalează cu necercetarea fondului, fiind incidente disp. art. 480 alin. Cod procedură civilă”.

## **22.) Tribunalul Hunedoara, Secția I Civilă, decizia nr. 276/A/11.03.2016**

Într-o cauză în care judecătoria a respins ca nefondată o cerere de ieșire din indiviziune pe motiv că, prealabil este necesară, cu privire la imobilul din litigiu, rectificarea unor înscrisuri greșite în CF, după corectarea suprafețelor cu datele reale din teren și înscrierea tuturor construcțiilor existente, tribunalul a considerat „*incidente disp. art. 480 alin.3 C.pr.civ. (3)*” și a dispus anulează și trimite cauza spre rejudecare primei instanțe.

Pentru a dispune această soluție instanța de apel a apreciat că „*în măsura în care aprecierile expertului (topograf) asupra necesității de a se solicita rectificarea înscrisurilor de carte funciară, au creat instanței un dubiu privind corectitudinea propunerilor de lotizare, se puteau cere noi lămuriri expertului sau se putea dispune efectuarea unei noi expertize judiciare, dar în niciun caz nu pot constitui temei de respingere a acțiunii, cum în mod greșit a procedat prima instanță, soluționând practic procesul fără a intra în judecata fondului*”; de aceea, cauza a fost trimisă judecătorie cu indicația de „*completarea probatoriului (completarea expertizei topografice sau efectuarea unei noi expertize) în sensul identificării corecte și complete a imobilului în litigiu și pentru a se face propuneri de partajare conform cotelor de proprietate deținute de părți în cartea funciară și în conformitate cu înscrisurile actuale din cartea funciară*”.

## **23.) Tribunalul Constanța, Secția I Civilă, decizia nr. 738/09.06.2016**

Într-o speță în care judecătoria a respins ca nefondată o cerere având ca obiect acțiune în răspundere contractuală între două persoane fizice, dar considerentele acestei soluții se referă la o cerere pentru emiterea unei somații de plată între două persoane juridice, Tribunalul Constanța a dispus anularea

sentinței apelate și trimite cauza instanței de fond spre rejudecare, apreciind că „dispozițiile consacrate de art.480 alin.3 din Codul de procedură civilă sunt pe deplin incidente, deoarece instanța de fond a soluționat cauza fără a intra în judecata fondului” în cauză fiind vorba despre o „hotărâre care cuprinde considerente străine de pricina dedusă judecării”, pentru că, „în mod evident, cererea pe care apelanta a adresat-o instanței de fond nu a fost soluționată prin sentința civilă apelată, întrucât considerentele acestei sentințe se referă la părți diferite, analizându-se un obiect juridic diferit de acela dedus judecării”.

#### **24.) Tribunalul Constanța, Secția I Civilă, decizia nr. 670/30.05.2016**

Într-o cauză în care judecătoria a admis o cererea și a stabilit în favoarea reclamantei dreptul de a avea legături personale cu un minor, tribunalul a considerat că „instanța de fond a admis în parte acțiunea, fără să expună situația de fapt reținută, motivele pentru care s-au înlăturat apărările pârâtului” și a constatat că „în considerente nu se identifică minorul a cărei situație se discută, nu este prezentat contextul ce a generat prezentul litigiu, nu este analizat, prin prisma probelor administrate, care este structura programului de vizită ce corespunde pe deplin interesului superior al copilului”.

În acest context, instanța de apel a dispus anularea cu trimiterea la rejudecare deoarece „hotărârea nu îndeplinește exigența unei motivări, apelantul fiind vătămat în drepturi întrucât nu se răspunde motivat apărărilor sale din cuprinsul actelor procesuale depuse la dosar, în termen legal” și „nu numai lipsa oricărui argument al instanței care să susțină soluția din dispozitiv, echivalează cu nemotivarea hotărârii, dar și motivarea superficială are aceeași semnificație, atrăgând deopotrivă, incidența art. 480 alin.3 C.pr.civ.”

#### **25.) Tribunalul Mureș, Secția Civilă, decizia nr. 392/25.06.2015**

Într-un dosar în care judecătoria a admis acțiunea și a obligat pârâtele la reconstituirea dreptului de proprietate asupra unei suprafețe de teren forestier, Tribunalul a dispus trimiterea spre rejudecare după ce a constatat că în „hotărârea atacată, ...instanța de fond a asigurat un conținut generos acelei părți a considerentelor sentinței care ar trebui să fie destinată punctului de vedere argumentat al judecătoriei” dar „aceste așa-zise considerente nu reprezintă decât o copie integrală a răspunsului la întâmpinare și a cererii de chemare în judecată depuse de reclamantul composoriat, fără absolut nicio adăugire care să poată fi catalogată drept un raționament propriu al instanței.”

Apoi, deși a stabilit că „nerespectarea exigenței motivării hotărârii judecătorești se reflectă în planul valabilității acesteia, fiind incidente dispozițiile art. 425 alin. 1 lit. b din Codul de procedură civilă și cele ale art. 174 alin. 2 și art. 175 alin. 1 din același act normativ, care se referă la nulitățile absolute, condiționate și virtuale”, și a concluzionat că „hotărârea

judecătorească nemotivată este aşadar lovită de nulitate” instanţa de apel a stabilit că „devin aplicabile în calea de atac a apelului dispoziţiile art. 480 alin. 2 şi 3 din Codul de procedură civilă”.

Justificarea tribunalului a fost aceea că:

*„Din punct de vedere juridic, nulitatea hotărârii judecătoreşti pentru nemotivarea acesteia impune eliminarea completă a acestui act de procedură. Mai mult decât atât, deşi prin dispozitiv prima instanţă a pronunţat o hotărâre „de fond”, totuşi, această soluţionare a fost numai formală, întrucât din considerentele sentinţei atacate nu rezultă că într-adevăr, acest fond al pricinii a fost examinat. Dispoziţiile art. 480 alin. 3 din Codul de procedură civilă, referitoare la împrejurarea dacă prima instanţă a soluţionat procesul fără a intra în judecata fondului nu trebuie înţelese numai în sens formal, ci mai profund decât atât, ele trebuie interpretate în sens efectiv. Cu alte cuvinte, este necesar ca prima instanţă nu doar să fi pronunţat o hotărâre care din perspectiva dispozitivului ei să atingă fondul pricinii, ci examinarea acestui „fond” să rezulte cu claritate din considerente.*

*În ipoteza din prezenta speţă însă, tocmai lipsa acestui examen menţionat mai sus, precum şi toate celelalte argumente expuse în paragrafele precedente, ne conduc la concluzia că prima instanţă a intrat în judecata fondului numai aparent, dar în realitate a soluţionat procesul fără a face o astfel de judecată”.*

## **26.) Tribunalul Constanţa, Secţia I Civilă, decizia nr. 381/04.04.2016**

Într-un dosar în care judecătoria a respins ca nefondate excepţia lipsei de interes şi cererea având ca obiect anulare act, Tribunalul Constanţa a invocat din oficiu „în temeiul art. 480 alin.6 Cod procedură civilă nulitatea hotărârii pentru modalitatea în care instanţa de fond s-a pronunţat” dispoziţii în temeiul cărora a anulat sentinţa apelată, cu consecinţa trimiterii cauzei spre rejudecare primei instanţe, deoarece „din modul de formulare al dispozitivului „Respinge acţiunea ca nefondată”, nu se distinge care anume cerere a fost soluţionată, la care dintre cele două cereri s-a dat un răspuns specific, termenul nu include părţile, astfel încât să se poată aprecia care anume cerere a fost dezlegată, iar modalitatea în care a fost soluţionată cererea de chemare în judecată principală, nu reiese, cu necesitate, din nici o dispoziţie a instanţei”.

În cauza dedusă judecăţii, primul judecător fondului a fost investit cu o acţiune principală, cu privire la care, pe parcursul soluţionării litigiului, prin încheiere interlocutorie, a admis excepţia netimbrării, precum şi cu o cerere reconvenţională, prin care se solicita anularea unui titlu de proprietate, cerere în raport de care reclamantii invocasera excepţia lipsei de interes; considerentele sentinţa apelată cuprindeau ample motive pentru care titlu de proprietate emis în baza Legii nr. 18/1991 care făcea obiectul cererii reconvenţionale nu putea fi anulat pentru criticile de nelegalitate ale părţilor recovenienţi.

## **27.) Tribunalul Constanţa, Secţia I Civilă, decizia nr. 580/12.05.2016**

Într-o cauză în care judecătoria a respins ca nefondată cererea având ca obiect acțiune în regres, *„interpretarea eronată a întregului probatoriu administrat în cauză, respectiv înscrisurile din care rezultă dovada existenței dreptului de proprietate asupra terenului litigios în patrimoniul apelantelor reclamante, a determinat instanța de fond să soluționeze cauza, fără a analiza fondul pricinii deduse judecării, fapt care atrage incidența art. 480 alin.3 din Codul de procedură civilă”*, au fost considerentele pentru care a fost anulată sentința apelată, cu consecința trimiterii cauzei spre rejudecare primei instanțe.

#### **28.) Tribunalul Iași, Secția I Civilă, decizia nr. 1466/17.10.2016**

Într-un dosar în care judecătoria a admis în parte cererea reclamantului și a obligat pârâții la plata unor daune morale (pronunțându-se astfel exclusiv asupra fondului cauzei după ce pusese în discuția părților excepțiile invocate prin întâmpinare, dezbaterile limitându-se la aceste excepții pe care instanța le-a reținut în pronunțare), tribunalul a anulat sentința apelată de pârâți și a dispus trimiterea cauzei spre rejudecare primei instanțe statuând că *„pronunțându-se asupra fondului cauzei, în condițiile în care nu a acordat părților cuvântul în dezbateri asupra acestor chestiuni, instanța de fond a nesocotit principii fundamentale ale procesului civil, privind contradictorialitatea, dreptul la apărare”*, sentința fiind lovită de nulitate.

#### **29.) Tribunalul Iași, Secția I Civilă, decizia nr. 576/19.04.2016**

Într-o cauză în care judecătoria a respins mai multe excepții și a admis cererea reclamantului, instanța de apel a dispus anulată sentința atacate cu consecința trimiterii cauzei spre rejudecare primei instanțe apreciind că *„judecătorul fondului a soluționat cauza fără a cerceta în mod evident fondul cauzei” ... concluzie care se impunea „cumulând lipsa unui minim de probatoriu cu lipsa oricărei analize a temeiniciei pretențiilor reclamantului în raport de fiecare dintre pârâți, în privința primului capăt de cerere”*, tribunalul apreciind că *„lipsește cu desăvârșire orice analiză efectivă a instanței referitoare la situația concretă din speță, în fapt și în drept”*

#### **Jurisprudența Curții Constituționale a României**

Curtea Constituțională a fost sesizată cu două excepții privind neconstituționalitatea art. 480 alin. 3 N.C.P.C. asupra cărora s-au pronunțat deciziile nr. 519/2015 și nr. 26/2016, dar nici una dintre acestea nu vizează neconstituționalitatea sintagmei *„prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului”*, ci doar faptul că măsura dispunerii trimiterii cauzei spre judecare nu poate fi făcută, din oficiu, de instanța de apel, ci numai la solicitarea părților (decizia nr.26/20 ianuarie 2016 publicată în M. Of.

nr.125/17.02.2016) sau critica privind soluția legislativă pe calea controlului de constituționalitate urmărindu-se reformularea în sensul înlocuirii sintagmei „poate” cu sintagma „trebuie” (decizia nr.519/07 iulie 2015 publicată în M. Of. nr.612/12.08.2015).

**Orientări doctrinare cu privire la interpretarea sintagmei „prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului”**

1.) În *Noul Cod de Procedură Civilă comentat și adnotat*, V.M. Ciobanu, M. Nicolae coord., vol. I art. 1-526, ed. Universul Juridic, ediția a II-a, 2016, p. 1332, profesorul V.M. Ciobanu arată că, în cazul în care instanța de apel constată că, în mod greșit „**a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului, pe baza unei excepții care a fost admisă .....**” hotărârea atacată va fi anulată și fie se va evoca fondul, fie se trimite cauza în rejudecare primei instanțe.

2.) În *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*, ed. C.H. Beck, București, 2013, p.657), profesorul I. Leș învederează că prima ipoteză a art. 480 al. 3 N.C.P.C. este aceea în care „**instanța de apel constată că, în mod greșit, instanța de fond a judecat procesul fără a intra în cercetarea fondului. Textul are în vedere acele împrejurări, cum ar fi acelea ce decurg din admiterea unor excepții de fond sau chiar de formă și care împiedică cercetarea temeiniciei acțiunii. Practic, legea cuprinde o formulă largă care include în conținutul său toate neregulile procedurale care au determinat pronunțarea unei soluții fără cercetarea fondului, cum este cazul anulării cererii de chemare în judecată ca netimbrată sau nesemnată, respingerea cererii ca prescrisă, inadmisibilă, pentru existența autorității de lucru judecat ori pe baza unor excepții peremptorii**”.

Se mai arată în această lucrare că, în cazul nesoluționării unor cereri incidentale sau accesorii (cerere chemare în garanție, cerere de intervenție etc.) nu se poate pronunța anularea cu trimitere deoarece art. 445 N.C.P.C. nu permite completarea hotărârii pe calea apelului (*idem*, p. 657-658 *passim*).

3.) Într-o altă lucrare (G. Boroș, Mirela Stancu, *Drept Procesual civil*, ed. Hamangiu, 2015 p.627) se arată că soluția de admitere a apelului și de anulare a hotărârii primei instanțe prevăzută de art. 480 al.3 NCPC este „**ipoteza în care instanța de apel constată că, în mod greșit, prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului (această situație presupune că hotărârea primei instanțe a fost pronunțată în temeiul admiterii unei excepții procesuale, de exemplu prescripția extinctivă, autoritatea de lucru judecat, prematuritatea cererii, lipsa de interes etc., neavând loc o judecare a fondului pricinii)**”.

4.) Într-un tratat de specialitate (I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. II, ed. Universul Juridic 2013, p. 235), art. 480 al. 3 NCPC este interpretat

sub aspectul „*nesoluționării fondului*” ca reprezentând situația în care „*prima instanță admitând o excepție procesuală, nu a mai procedat la judecarea fondului*”; în nota de subsol 2 din acest paragraf, autorul citat, deși este foarte categoric când afirmă că „*locuțiunea ..... evocă, în mod exclusiv ideea de necercetare asupra fondului instanța soluționând procesul pe o excepție primită nelegal*”, adaugă o soluție jurisprudențială mai veche, pronunțată în temeiul art. 297 din vechiul cod care ar viza și situația în care instanța „*a judecat în lipsa oricăror dovezi din care să rezulte o cercetare a fondului cauzei*”.

5.) Alți autori (Gabriela Cristina Frențiu, Denisa Livia Băldean Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, ed. Hamangiu, 2013, p. 727) arată că necercetarea fondului există atunci când „*instanța de fond soluționează acțiunea în tot, dar pe baza unei excepții cu efect peremptoriu*”.

Ca exemplu - și, inserarea multor ipoteze de interpretare extensivă a art. 480 alin. 3 N.C.P.C. poate fi mai ușor înțeleasă, autorii fiind judecători de profesie la instanțe de control judiciar - , sunt vizate situațiile în care:

„*în mod greșit, se respinge acțiunea pentru lipsă de capacitate procesuală, de calitate procesuală sau de interes, ca prematur formulată, inadmisibilă ori prescrisă, admite greșit excepția lucrului judecat. Necercetarea fondului poate fi reținută și în cazul instanța de fond, deși în dispozitivul hotărârii se pronunță pe fondul dreptului, nu motivează hotărârea adoptată în tot sau în privința anumitor capete de cerere, soluția cuprinsă în dispozitiv fiind una pur formală, în lipsa unei motivări care să o susțină. O asemenea împrejurare poate fi considerată ca echivalând cu o necercetare a fondului cauzei, întrucât împiedică exercitarea controlului judiciar, punând instanța în imposibilitatea de a putea analiza justetea soluției adoptate în întregul său. Întrucât legalitatea și temeinicia hotărârii atacate se analizează în funcție de motivele de fapt și de drept reținute de instanța de fond la adoptarea soluției, motive care trebuie să fie concordate cu actele existente în dosar și cu celelalte probe administrate, în lipsa indicării unor asemenea motive, instanța de control judiciar nu poate verifica legalitatea și temeinicia soluției primei instanțe.*

Poate fi reținută necercetarea fondului cauzei și atunci când lipsește minuta ori, deși există, ea nu poartă semnătura judecătorului. ... Ca atare, în lipsa acesteia, nu se poate stabili dacă instanța a decis sau nu asupra fondului cauzei, cât timp, în lipsa actului de procedură nu se poate ști asupra a ce anume și cum anume a deliberat completul de judecată. Tot astfel, nesemnarea minutei de judecătorii sau judecătorul care a participat la dezbateri echivalează, în opinia noastră, cu lipsa acesteia, în controlul judiciar declanșat prin cererea de apel neputându-se verifica dacă, într-adevăr, s-a soluționat sau nu fondul cauzei, asemenea nulitate nu poate fi acoperită în niciun mod.

Însă, atunci când lipsește încheierea de amânare a pronunțării sau aceasta nu poartă semnătura judecătorului (ceea ce echivalează cu lipsa sa), nu poate fi reținută necercetarea fondului cauzei. Încheierea de ședință reprezintă actul procedural în care se consemnează conținutul dezbaterilor din cadrul unei

ședințe de judecată, aceasta constituind o sinteză fidelă a activității desfășurate în instanță de toți participanții procesuali. Neîntocmirea încheierii de dezbatere constituie o nulitate ce rezultă din încălcarea dispozițiilor art. 232 NCPC și face imposibilă exercitarea controlului judiciar. Neîntocmirea încheierii de dezbatere face de neverificat aspectul privind respectarea regulilor de procedură privind legala compunere a instanței, prezența părților, ordinea dezbaterilor, conținutul concluziilor și al cererilor formulate, precum și alte împrejurări esențiale referitoare la modul în care au decurs dezbaterile, astfel că hotărârea pronunțată în lipsa acestei încheieri este nulă. Însă, în condițiile în care soluția anulării hotărârii intervine numai în situațiile expres și limitativ prevăzute de lege (necercetarea fondului și nelegala citare a părții), atunci când lipsește încheierea de amânare a pronunțării ori aceasta nu este semnată, soluția va fi, desigur, nulitatea hotărârii atacate, însă rejudecarea cauzei se va realiza de instanța de control judiciar (tribunalul sau curtea de apel după caz).

În cazul ne semnării/lipsei încheierii de amânare de pronunțare, nu se poate afirma că nu s-a cercetat fondul cauzei, din moment ce minuta, considerentele și dispozitivul hotărârii atestă judecarea fondului. Verificarea unor aspecte precum termenul la care au avut dezbaterile, compunerea completului de judecată, participarea procurorului sau a asistenților judiciari, atunci când aceasta este obligatorie, respectarea drepturilor procesuale ale părților, prezența lor, concluziile acestora ori alte împrejurări strâns legate de mersul dezbaterilor nu înseamnă o analiză a fondului cauzei, pentru a se ajunge la concluzia că lipsa încheierii echivalează cu lipsa unui element de rezolvare a fondului cauzei. Întrucât în această situație nu poate fi reținută necercetarea fondului cauzei, reținându-se motivul de nulitate absolută a lipsei încheierii de amânare de pronunțare (fie nu există la dosar, fie nu este semnată de judecător), soluția va fi aceea a rejudecării cauzei de instanța de control judiciar, conform art. 480 alin. (3) NCPC.”

6.) Într-o altă lucrare (Noul Cod de procedură civilă. Note. Corelații. Explicații Ghe. Piperea ș.a., Ed. C.H. Beck, București, 2012, p.499) se reia o opinie exprimată în doctrină conform cu care, sintagma „fără a intra în judecata fondului” trebuie interpretată restrictiv, acesta referindu-se exclusiv la judecata fondului, iar nu la cercetarea acestuia, intenția legiuitorului fiind aceea de a elimina interpretarea extensivă în sensul că instanța nu ar fi „cercetat suficient” fondul cauzei, prin administrarea tuturor probelor necesare sau prin analiza exhaustivă a motivelor de fapt ori de drept prezentată de părți.

7.) Într-o monografie dedicată apelului (Alin Speriuși-Vlad, *Apelul în procesul civil*, ed. Universul Juridic 2013, p. 270), chiar dacă nu se explicitează pe larg care este înțelesul sintagmei de la art. 480 alin. 3 N.C.P.C. se arată că anularea hotărârii primei instanțe se poate dispune când s-a „soluționat procesul fără a intra în judecata fondului, pe baza unei excepții care a fost în mod greșit admisă”.

Autorul insistă asupra acestei interpretări pe care o reiterează atunci când discută despre sensul art. 480 alin. 6 N.C.P.C., arătând că anularea în temeiul acestui text se poate dispune în orice alte situații de nulitate decât *„rejudicarea fondului cauzei ca urmare a admiterii greșite a unei expertize, lipsa părții care a fost legal citate sau necompetența primei instanțe invocată în condițiile legii”*.

8.) În *Reglementarea căilor de atac în procesul civil*, ed. Universul Juridic 2013, p. 10, S. Spinei arată că motivul de nulitate prevăzut de art. 480 alin. 3 N.C.P.C. vizează situația în care prima instanță *„în mod greșit, nu a intrat în cercetarea fondului, ci a anulat cererea de chemare în judecată sau a respins-o ca urmare a admiterii unei excepții sau apărări (autoritatea lucrului judecat, prescripție, etc.)”*.

9.) În *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole. Vol. I (Art. 1-526)*, G. Boroș (coord.) Ed. Hamangiu, București, 2016 p. 108, pentru Carmen Negrilă - autoarea secțiunii vizând apelul -, judecarea *„pe cale de excepție”* reprezintă situația soluționării procesului fără intrarea în cercetarea fondului într-o manieră atât de evidentă, încât nu necesită explicații suplimentare.

10.) În broșura *„Conferințele Noul Cod de Procedură Civilă”*, elaborată de Consiliul Superior al Magistraturii și Institutul Național al Magistraturii (disponibilă pe [http://www.inm-lex.ro/fisiere/d\\_175/Rezumatele%20conferintelor%20NCPC.pdf](http://www.inm-lex.ro/fisiere/d_175/Rezumatele%20conferintelor%20NCPC.pdf)) în partea ce cuprinde prelegerea susținută de judecător Gheorghe-Liviu Zidaru cu titlul *„Efectele apelului, judecata și soluțiile în apel, potrivit Noului Cod de procedură civilă”*, se arată că, pentru interpretarea dispozițiilor Noului Cod de procedură civilă

*„Trebuie să se plece de la interpretarea riguroasă art. 297 alin. (1) CPC 1865, dându-se, totodată, cuvenita importanță modificării operate de art. 480 alin. (3) teza I, care se referă la „judecata” fondului, iar nu la „cercetarea” acestuia. Deși modificarea poate părea subtilă, ea relevă intenția legiuitorului de a elimina interpretarea extensivă – care nu este suficient de limpede exclusă de litera actuală a legii – a sintagmei în discuție, în sensul că s-ar referi și la acele situații în care instanța nu ar fi „cercetat suficient” fondul cauzei, prin administrarea tuturor probelor necesare ori prin analiza exhaustivă a motivelor de fapt ori de drept prezentate de părți. În acest sens, trebuie reamintit că apelul este devolutiv, iar instanța de apel este ținută să rejudece fondul cauzei, administrând probele necesare și substituindu-și, dacă este cazul, propriile considerente celor lacunare ori incorecte ale primei instanțe.*

*În concepția Noului Cod, numai situațiile în care instanța a soluționat greșit procesul în temeiul unei excepții procesuale, ori în care s-a pronunțat asupra a cu totul altceva decât s-a cerut, constituie cazuri în care nu s-a judecat fondul, cu consecința, de principiu, a anulării sentinței și evocării fondului. După cum vom vedea, rejudecarea fondului este și singura ipoteză (pe lângă nelegala citare a părții care a lipsit de la judecată) în care, în condiții*

strict determinate, este posibilă și trimiterea cauzei spre rejudecare la prima instanță”.

11.) În „Minuta” întocmită cu această ocazia *Întâlnirii președinților secțiilor civile ale curților de apel* găzduită de Curtea de Apel Timișoara în perioada 19-20 noiembrie 2015 (disponibilă pe [http://www.inm-lex.ro/fisiere/d\\_1164/Minuta%20intalnire%20sectii%20civile,%20Timisoara,%2019-20%20noiembrie%202015.pdf](http://www.inm-lex.ro/fisiere/d_1164/Minuta%20intalnire%20sectii%20civile,%20Timisoara,%2019-20%20noiembrie%202015.pdf)), la pct. G *Căi de atac*, 12. *Modalitatea concretă de aplicare a dispozițiilor art. 480 alin. (3) C. pr. civ.* s-a arătat că „în unanimitate, participanții au îmbrățișat la soluția expusă în punctul de vedere al I.N.M., fără a fi formulate observații suplimentare”.

Opinia Institutului Național al Magistraturii a fost aceea că:

„Soluționarea procesului fără intrarea în judecata fondului nu implică numai ipoteza în care prima instanță a judecat cauza în temeiul unei excepții procesuale (excepția inadmisibilității, excepția netimbrării, excepția lipsei calității procesuale pasive etc.), ci și situația în care hotărârea primei instanțe nu cuprinde motivarea soluției pronunțate, nefiind analizate susținerile părților.

Ca atare, instanța de apel va aprecia în concret, de la caz la caz, dacă prima instanță a intrat sau nu în cercetarea fondului.

Subliniem însă faptul că omisiunea primei instanțe de a administra probe considerate necesare de către instanța de apel (spre exemplu, proba cu expertiză) nu o îndrituiește pe aceasta din urmă să dispună anularea hotărârii primei instanțe cu trimiterea cauzei spre rejudecare, probele suplimentare impunându-se a fi administrate de către însăși instanța de apel, în măsura în care prima instanță a soluționat cauza asupra fondului său, argumentându-și soluția”.

12.) Chestiunea interpretării sintagmei „prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului” a fost abordată de instanțe și în cadrul întâlnirilor trimestriale organizate de Curțile de Apel conform art. 26 din *Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești aprobat prin HCSM nr. 1375/2015* în care au fost dezbătute problemele de drept care au generat o practică neunitară

a.) Astfel, în „Minuta” din 18.03.2016 întocmită de Curtea de Apel Suceava, s-a stabilit că:

„Sintagma „soluționare a procesului fără a intra în judecata fondului” se circumscrie nu numai ipotezelor în care instanța, în mod greșit, a soluționat cauza în temeiul unei excepții procesuale sau a acordat altceva decât s-a cerut (s-a pronunțat extra petita), ci și situației în care motivarea soluției pronunțate lipsește cu desăvârșire, astfel încât lipsește practic judecata, întrucât aceasta din urmă presupune și un raționament logico-juridic, o examinare efectivă a problemelor esențiale ce sunt supuse aprecierii și o indicare, cu suficientă claritate, a motivelor pe care se întemeiază hotărârea, CEDO statuând constant

că absența motivării unei decizii judiciare poate impieta asupra dreptului la un proces echitabil, în sensul art. 6 paragraf 1 din Convenție, mai ales atunci când hotărârea nemotivată este susceptibilă de a fi atacată pe fond la o instanță superioară.

Interpretarea nu se extinde și la cazul în care motivarea este lacunară, imprecisă ori incorectă sau la cel în care prima instanță a soluționat în fond cauza, dar în baza unui probatoriu considerat incomplet, aceste situații neputând fi asimilate soluționării procesului fără a intra în judecata fondului și putând fi remediate în apel, în virtutea efectului devolutiv al acestei căi de atac.

În schimb, lipsa completă a motivării nu se circumscrie sintagmei „un alt motiv de nulitate”, cuprinsă în art. 480 alin. 6 NCPC, situație în care sancțiunea ar fi anularea hotărârii cu reținerea cauzei pentru judecarea fondului, ci dimpotrivă, echivalează cu nejudicarea fondului și justifică, în condițiile respectării cerințelor imperative ale art. 480 alin. 3 teza a II-a NCPC (măsura să fi fost cerută de vreuna din părți și să nu mai fi fost dispusă în cursul procesului), soluția de trimitere spre rejudecare a cauzei la prima instanță”.

b.) Anterior, problema a fost analizată tot de Curtea de Apel Suceava, care, în „Minuta” din 27.11.2015 a arătat - în privința interpretării art. 480 alin. 3 N.C.P.C - că „la nivelul Secției a II-a Civilă, modificarea operată de art. 480 alin. 3 teza I, care se referă la „judecata” fondului și nu la „cercetarea” acestuia, sintagmă folosită de art. 297 alin. 1 CPC 1865 („a rezolvat procesul fără a intra în cercetarea fondului”).

Deși modificarea poate părea subtilă, ea relevă intenția legiuitorului de a elimina interpretarea extensivă a sintagmei în discuție, în sensul că s-ar referi și la acele situații în care instanța nu ar fi „cercetat suficient” fondul cauzei, prin administrarea tuturor probelor necesare, ori prin analiza exhaustivă a motivelor de fapt ori de drept prezentate de părți.

În acest context, s-a amintit că apelul este devolutiv, iar instanța de apel este ținută să rejudece fondul cauzei, administrând probele necesare și substituind, dacă este cazul, propriile considerente celor lacunare ori incorecte ale primei instanțe.

Viziunea diferită a judecătorilor secției s-a manifestat totuși în ceea ce privește interpretarea sintagmei: „prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului”.

a) Astfel, într-o primă opinie, s-a apreciat că numai situațiile în care instanța a soluționat greșit procesul în temeiul unei excepții procesuale, ori în lipsa părții nelegal citate, iar această parte a formulat apel pentru acest motiv, ori în care s-a pronunțat asupra a cu totul altceva decât s-a cerut, constituie cazuri în care nu s-a judecat fondul, cu consecința anulării sentinței și evocării fondului, ori trimiterii spre rejudecare, în condițiile legii (art. 480 alin. 3 NCPC). Susținătorii acestei opinii au arătat că, sintagma în discuție nu poate fi extinsă și la situațiile în care prima instanță s-a pronunțat asupra cererilor deduse judecății, dar în temeiul unui probatoriu incomplet, ori în care

motivarea soluțiilor pronunțate lipsește în tot sau în parte, soluția fiind fie una de evocare a fondului, ulterior completării probatoriului în apel, fie una de anulare cu reținerea cauzei pentru evocarea fondului în apel, conform art. 480 alin. 6 NCPC, cu excluderea variantei de trimitere spre rejudecare.

b) Într-o altă opinie, s-a apreciat că sintagma „soluționare a procesului fără a intra în judecata fondului” se circumscrie nu numai ipotezelor în care instanța, în mod greșit, a soluționat cauza în temeiul unei excepții procesuale, a dat cu totul altceva decât s-a cerut, ori atunci când a judecat procesul în lipsa părții nelegal citate, iar această parte a formulat apel pentru acest motiv, ci și ipotezei în care motivarea soluției pronunțate lipsește cu desăvârșire, astfel încât, practic, lipsește judecata, întrucât aceasta din urmă presupune și un raționament logico-juridic care să justifice soluția pronunțată.

S-a apreciat că și această ultimă ipoteză justifică, în condițiile respectării cerințelor imperative ale art. 480 alin. 3 NCPC, soluția de trimitere a cauzei spre rejudecare la prima instanță, neimpunându-se cu caracter obligatoriu prev. art. 480 alin. 6 din același act normativ, ce consacră soluția anulării sentinței cu reținerea cauzei pentru evocarea fondului.

Așadar, susținătorii acestei opinii apreciază că, lipsa totală a motivării nu se circumscrie sintagmei cuprinsă în art. 480 alin. 6 NCPC: „un alt motiv de nulitate”, situație în care, sancțiunea ar fi anularea cu reținere ci, dimpotrivă, echivalează cu nejudecarea fondului cauzei, situație în care sancțiunea este anularea cu reținere sau cu trimitere, după caz, conform art. 480 alin. 3 NCPC. În viziunea acestei opinii, interpretarea nu se extinde și la cazul în care motivarea este lacunară, imprecisă ori incorectă, ori la cel în care prima instanță a soluționat în fond cauza, dar în baza unui probatoriu considerat incomplet, aceste situații neputând fi asimilate soluționării procesului fără a intra în judecata fondului și putând fi remediate în apel, în virtutea efectului devolutiv al acestei căi de atac.

Soluția ar putea fi totuși nuanțată în condițiile în care, nemotivarea vizează doar soluția dată de prima instanță unor capete de cerere, funcție de împrejurarea dacă acestea se află sau nu într-o anume interdependență cu alte capete de cerere al căror mod de soluționare a fost argumentat în considerentele sentinței apelate.

Soluția majoritară: Sintagma „soluționare a procesului fără a intra în judecata fondului” se circumscrie nu numai ipotezelor în care instanța, în mod greșit, a soluționat cauza în temeiul unei excepții procesuale sau a acordat altceva decât s-a cerut (s-a pronunțat extra petita), ci și situației în care motivarea soluției pronunțate lipsește cu desăvârșire, astfel încât lipsește practic judecata, întrucât aceasta din urmă presupune și un raționament logico-juridic, o examinare efectivă a problemelor esențiale ce sunt supuse aprecierii și o indicare, cu suficientă claritate a motivelor pe care se întemeiază hotărârea, CEDO statuând constant că, absența motivării unei decizii judiciare poate impieta asupra dreptului la un proces echitabil, în sensul art. 6 paragraf 1 din Convenție, mai ales atunci când hotărârea nemotivată este susceptibilă de a fi

atacată pe fond la o instanță superioară. Interpretarea nu se extinde și la cazul în care motivarea este lacunară, imprecisă ori incorectă, sau la cel în care prima instanță a soluționat în fond cauza, dar în baza unui probatoriu considerat incomplet, aceste situații neputând fi asimilate soluționării procesului fără a intra în judecata fondului și putând fi remediate în apel, în virtutea efectului devolutiv al acestei căi de atac.

În schimb, lipsa completă a motivării nu se circumscrie sintagmei „un alt motiv de nulitate”, cuprinsă în art. 480 alin. 6 NCPC, situație în care, sancțiunea ar fi anularea hotărârii cu reținerea cauzei pentru judecarea fondului, ci dimpotrivă, echivalează cu nejudicarea fondului și justifică, în condițiile respectării cerințelor imperative ale art. 480 alin. 3 teza a II-a NCPC (măsura să fi fost cerută de vreuna din părți și să nu mai fi fost dispusă în cursul procesului), soluția de trimitere spre rejudecare a cauzei la prima instanță”.

c.) Prin „Minuta” din 12.06.2015 a Curții de Apel Ploiești, s-a stabilit că:  
„Pentru ca instanța de apel să poată pronunța soluția de admitere a apelului, de anulare a sentinței și de trimitere a cauzei spre rejudecare la instanța de apel în temeiul art. 480 alin. 2 și 3 din N.C.P.C., se impune în primul rând ca partea să solicite acest lucru prin cererea de apel sau prin întâmpinare.

Legiuitorul prevede două cazuri când este posibilă trimiterea cauzei spre rejudecare: 1) când judecata s-a făcut în lipsa părții care nu a fost legal citată, situație care nu comportă discuții și 2) în cazul în care se constată că, în mod greșit, prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului.

Față de modul cum este redactat acest motiv de trimitere spre rejudecare, s-a constatat că este de competența instanței de control judiciar (instanței de apel) aprecierea modului în care instanța de fond a intrat sau nu în judecata fondului, neexistând niciun temei legal pentru a se reține că instanța nu a intrat în judecata fondului doar în situațiile în care a soluționat cauza prin admiterea unor excepții. Acest fapt implică o apreciere concretă în fiecare caz în parte”.

d.) În fine, la întâlnirea din 15.12.2016 organizată de Curtea de Apel Constanța s-au abordat chestiunile vizând soluțiile ce pot fi pronunțate în apel și condițiile în care se poate dispune măsura anulării sentinței apelate cu trimitere spre rejudecare primei instanțe.

Conform „Minutei”:

„Participanții au fost de acord că regula o constituie reținerea spre rejudecare de instanța de apel în cazul în care se anulează sentința. De asemenea, au fost de acord că regula este ca cererea de trimitere spre rejudecare să se formuleze în cererea de apel sau în întâmpinare.

Într-o opinie, s-a reținut că **numai în acest mod** se poate cere trimiterea spre rejudecare în caz de anulare a sentinței.

*Într-o opinie nuanțată, s-a arătat că ar trebui totuși ca, atunci când cererea este neclară, ar trebui să se poată cere lămuriri părților, eventual în faza regularizării cererii, pentru a preciza dacă solicită trimiterea cauzei spre rejudecare pentru cazul în care s-ar anula sentința apelată.*

*Într-o altă opinie, s-a arătat că textul ce instituie regula reținerii spre rejudecare instituie o prezumție legală în sensul că părțile nu doresc să beneficieze de un dublu grad de jurisdicție, acesta nefiind obligatoriu în materie civilă din perspectivă constituțională și raportat la prevederile Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. În continuare, s-a arătat că această prezumție poate fi răsturnată de cel puțin una dintre părți care declară că solicită trimiterea cauzei spre rejudecare, caz în care lipsirea acesteia de un grad de jurisdicție prin soluționarea fondului pricinii direct în apel nu mai este posibilă, Codul de procedură civilă instituind ca regulă, deși nu este obligatoriu, un dublu grad de jurisdicție.*

*În ceea ce privește înțelesul sintagmei „necercetarea fondului cauzei”...într-o opinie s-a arătat că aspectele vizând motivarea ar constitui eventual motive de anulare a sentinței, i dar cu reținere spre rejudecare, pentru că instanța a intrat în cercetarea fondului.*

*Într-o altă opinie, s-a arătat că se poate dispune trimiterea cauzei spre rejudecare atunci când prima instanță, deși respinge acțiunea ca nefondată, expune considerente privind o excepție fără a cerceta în realitate fondul litigiului.”*

### **Practică C.E.D.O. relevantă.**

1.) În hotărârea pronunțată la 21 iulie 2009 în cauza *Luka împotriva României* (cererea nr. 34197/02), Curtea Europeană a Drepturilor Omului a arătat că:

„55. Curtea evidențiază că art. 6 implică faptul că deciziile instanțelor trebuie să precizeze în mod suficient motivele pe care se întemeiază, astfel încât să arate că părțile au fost ascultate și să garanteze posibilitatea unui control public al administrării justiției (Hirvisaari împotriva Finlandei, nr. 49684/99, pct. 30, 27 septembrie 2001).

Altfel spus, art. 6 îi atribuie „instanței” obligația de a efectua o examinare efectivă a motivelor, argumentelor și probelor părților, cu excepția cazului în care se apreciază relevanța acestora și fără a fi înțeleasă ca implicând un răspuns detaliat pentru fiecare argument (Van de Hurk împotriva Țărilor de Jos, citată anterior, p. 19-20, pct. 59 și 61).

...  
58. În ceea ce privește incidența motivului asupra soluționării cauzei, Curtea constată că, în temeiul art. 304 C. proc. civ., în cadrul unei proceduri de recurs introduse împotriva unei decizii care nu poate fi atacată cu apel, curtea de

apel poate examina cauza sub toate aspectele, fără a fi obligată să se limiteze la motivele de casare invocate în mod expres. Aceasta este situația în speță.

Chiar dacă presupunem că reclamantul a invocat acest motiv doar în fața curții de apel cu ocazia dezbatărilor, Curtea consideră că, în ceea ce privește relevanța și incidența asupra rezultatului procedurii, motivul în cauză impunea un răspuns specific și explicit. În lipsa unui răspuns, este imposibil să se știe dacă curtea de apel doar a neglijat acest motiv sau chiar a dorit să-l respingă și, în această ultimă ipoteză, din ce motive (Hiro Balani împotriva Spaniei, hotărârea din 9 decembrie 1994, seria A nr. 303-B, p. 30, pct. 28).

În plus, Curtea reamintește jurisprudența sa, conform căreia o instanță superioară poate, în anumite cazuri, să remedieze deficiențele procedurii în primă instanță [Kyprianou împotriva Ciprului (GC), nr. 73797/01, pct. 134, CEDO 2005 XII] și adaugă că este ușor de conceput ca o astfel de instanță să înlocuiască decizia viciată cu propria decizie, cu condiția ca aceasta să respecte garanțiile de la art. 6 [a se vedea *mutatis mutandis*, Lorse împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 44484/98, 27 ianuarie 2004, și K.C.M. împotriva Țărilor de Jos, nr. 21034/92, Decizia Comisiei din 9 ianuarie 1995]. Totuși, în circumstanțele speței, ea constată că, având în vedere că curtea de apel nu a răspuns la motivul reclamantului întemeiat pe neconstituționalitatea completului de judecată, nu a soluționat în nici un fel problema ridicată de acesta din urmă.”

2.) Trebuie reamintit că, în hotărârea pronunțată la 15 decembrie 2005 în cauza *Kyprianou c. Cipru* (cererea nr. 73797/01), după ce a constatat că o instanță (Curtea cu Juri de la Limassol) nu au reușit să îndeplinească condiția de imparțialitate *atât în testul obiectiv cât și în testul subiectiv*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, reținut că „*există cu siguranță posibilitatea ca o curte ierarhic superioară sau o curte supremă să poată, în unele circumstanțe, să repare defectele care au avut loc în acțiunea primei instanțe*”(par. 134)

3.) În hotărârea pronunțată la 09 ianuarie 2013 în cauza *Oleksandr Volkov c. Ucrainei* (cererea nr. 21722/11), Curtea Europeană a constatat încălcarea articolului 6 alin. 1 din Convenție sub aspectul „dreptului de acces la justiție” ca urmare a lipsa competenței suficiente a Înaltei Curți Administrative de a anula o decizie adoptată de Consiliul Superior al Magistraturii .

C.E.D.O. a arătat care sunt elementele unui control judiciar care să corespundă exigențelor art. 6 alin. 1 - speța viza situația în care un organ jurisdicțional tranșează un litigiu, statuând asupra unor „drepturi și obligații civile” fără a respecta garanțiile art. 6 alin. 1, aceasta nu atrage încălcarea Convenției, dacă procedura în fața respectivei autorități poate face „obiectul unui control judiciar subsecvent, în cadrul căruia o instanță cu competență deplină asigură respectarea exigențelor art. 6 alin. 1 din Convenție, dar aceste statuări se pot aplica *mutatis mutandis* în cazul controlului judiciar exercitat de o

instanță superioară când se constată la prima instanță încălcarea regulilor unui proces echitabil.

Se învederează (par. 125) că instanța (instanța superioară) trebuie să poată efectua un „*control eficient*” al deciziilor verificate, ceea ce ar însemna că este competentă nu doar să declare aceste decizii drept fiind contrare legii ci și să le anuleze și să ia măsurile pe care le considera necesare într-un asemenea caz; de aceea, par importante consecințele juridice ce reies din controlul astfel efectuat, în sensul că trebuie să existe o capacitatea deplină - adecvată obiectul litigiului și incluzând motivele invocate în calea de atac - de a neutraliza deficiențele de corectitudine procedurală petrecute în etapele anterioare și de a oferi o reformare suficientă a cauzei (par. 126), prin examinarea de o manieră corespunzătoare argumente importante aduse de partea nemulțumită și examinarea dovezile aduse/propuse de acesta (par. 128 și 129, *passim*).

4.) În hotărârea pronunțată la 16 martie 2010 în *cauza Marariu c. României* (cererea nr. 23957/03) în care s-a constatat că instanțele naționale nu i-au reclamantului examinat cererea de rambursare a cheltuielilor de judecată (prima instanță nu s-a pronunțat cu privire la cererea vizând aceste cheltuieli, iar tribunalul a respins calea de atac vizând exclusiv această solicitare) ceea aduce atingere dreptului său la un proces echitabil, Curtea Europeană a statuat că:

„27. Curtea reamintește că, deși art. 6 § 1 din Convenție nu reglementează admisibilitatea și forța probantă a capetelor de cerere ale părților, acesta impune instanțelor obligația de a efectua examinarea efectivă a acestora, cu excepția evaluării relevanței lor (*Vlasia Grigore Vasilescu împotriva României*, nr. 60868/00, pct. 38, 8 iunie 2006).

28. De asemenea, Curtea reamintește jurisprudența sa, conform căreia o instanță superioară poate, în anumite cazuri, să **remedieze deficiențele procedurii în primă instanță** [*Kyprianou împotriva Ciprului* (GC), nr. 73797/01, pct. 134, CEDO 2005-XII] și **adaugă că este ușor de conceput ca o astfel de instanță să înlocuiască decizia viciată cu propria decizie, cu condiția ca aceasta să respecte garanțiile de la art. 6** [a se vedea *mutatis mutandis*, *Lorsé împotriva Țărilor de Jos* (dec.), nr. 44484/98, 27 ianuarie 2004, și *K.C.M. împotriva Țărilor de Jos*, nr. 21034/92, decizia Comisiei din 9 ianuarie 1995].

29. Or, Curtea constată că, în speță, instanța care se pronunță în primă instanță a omis să examineze cererea de rambursare a cheltuielilor de judecată ale reclamantului. În plus, tribunalul care s-a pronunțat în recurs s-a limitat să examineze conținutul hotărârii pronunțate în primă instanță, fără să verifice dacă reclamantul formulase într-adevăr o asemenea cerere (a se vedea, de asemenea, *mutatis mutandis*, *Albina împotriva României*, nr. 57808/00, pct. 34, 28 aprilie 2005).”

### Soluția propusă

Propunem ca, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor 480 alin. 3 din Noul Cod de procedură civilă, să se pronunțe un recurs în interesul legii prin care să se stabilească că înțelesul corect al sintagmei „*prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului*” să fie acela conform căruia ***prima instanță a soluționat greșit procesul în temeiul unei excepții procesuale, ori s-a pronunțat asupra unei cereri complet diferite decât aceea pentru care s-a formulat acțiunea.***

Astfel, art. 480 N.C.P.C. vizând soluțiile pe care le pronunță instanța de apel are următorul conținut (în privința aspectelor relevante problemei în discuție):

(2) În caz de admitere a apelului, instanța poate anula ori, după caz, schimba în tot sau în parte hotărârea apelată.

(3) În cazul în care se constată că, în mod greșit, **prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului** ori judecata s-a făcut în lipsa părții care nu a fost legal citată, instanța de apel va anula hotărârea atacată și va judeca procesul, evocând fondul. Cu toate acestea, instanța de apel va anula hotărârea atacată și va trimite cauza spre rejudecare primei instanțe sau altei instanțe egale în grad cu aceasta din aceeași circumscripție, în cazul în care părțile au solicitat în mod expres luarea acestei măsuri prin cererea de apel ori prin întâmpinare; trimiterea spre rejudecare poate fi dispusă o singură dată în cursul procesului. Dezlegarea dată problemelor de drept de către instanța de apel, precum și necesitatea administrării unor probe sunt obligatorii pentru judecătorii fondului.

(5) În cazul în care instanța de apel constată că ea are competența să judece în primă instanță, va anula hotărârea atacată și va judeca în fond, pronunțând o hotărâre susceptibilă, după caz, de apel sau recurs.

(6) Când se constată că există un alt motiv de nulitate decât cel prevăzut la alin. (5), iar **prima instanță a judecat în fond**, instanța de apel anulând în tot sau în parte procedura urmată în fața primei instanțe și hotărârea atacată, va reține procesul spre judecare, pronunțând o hotărâre susceptibilă de recurs, dacă este cazul.

*Anterior*, Codul de procedură civilă 1865 prevedea la art. 297, astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 27 din Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor, stipula că:

„(1) În cazul în care se constată că, în mod greșit, **prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului** ori judecata s-a făcut în lipsa părții care nu a fost legal citată, instanța de apel va anula hotărârea atacată și va judeca procesul, evocând fondul. Cu toate acestea, în cazul în care **prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului**, instanța de apel va anula hotărârea atacată și va trimite cauza spre rejudecare, o singură

dată, primei instanțe sau altei instanțe egale în grad cu aceasta din aceeași circumscripție, dacă părțile au solicitat în mod expres luarea acestei măsuri prin cererea de apel ori prin întâmpinare. De asemenea, instanța de apel va anula hotărârea atacată și va trimite cauza spre rejudecare, o singură dată, primei instanțe sau altei instanțe egale în grad cu aceasta din aceeași circumscripție, în cazul în care judecata în primă instanță s-a făcut în lipsa părții care nu a fost legal citată, iar partea a solicitat în mod expres luarea acestei măsuri prin cererea de apel. Dezlegarea dată problemelor de drept de către instanța de apel, ca și necesitatea administrării unor probe sunt obligatorii pentru judecătorii fondului.

(2) Dacă prima instanță s-a declarat competentă și instanța de apel stabilește ca a fost incompetentă, anulând hotărârea atacată, va trimite cauza spre judecare instanței competente sau altui organ cu activitate jurisdicțională competent, afara de cazul când constata propria sa competentă. În acest caz, precum și atunci *când exista vreun alt motiv de nulitate, iar prima instanță a judecat în fond*, instanța de apel, anulând în tot sau în parte procedura urmata și hotărârea pronunțată, va reține procesul spre judecare.”

Prin pct. 44 al art. I din Legea nr. 219 din 6 iulie 2005, alineatul 1 al articolului 297 avea un alt conținut conform cu care:

„În cazul în care se constata ca, în mod greșit, **prima instanța a rezolvat procesul fără a intra în cercetarea fondului** ori judecata s-a făcut în lipsa părții care nu a fost legal citată, instanța de apel va desființa hotărârea atacată și va trimite cauza spre rejudecare primei instanțe”.

Prin efectul O.U.G. 59/2001, alineatul 1 al articolului 297 avea următorul cuprins:

„În cazul în care **prima instanță a respins sau a anulat cererea de chemare în judecată fără a intra în cercetarea fondului** și instanța de apel, găsind apelul întemeiat, a anulat hotărârea apelată, **va evoca fondul și va judeca procesul**, pronunțând o hotărâre definitivă.”

Înainte de aceasta, prin pct. 104 al O.U.G. 138/2000, articolul 297 v căpătat următorul cuprins:

„Art. 297. - În cazul în care prima instanță s-a declarat incompetentă ori **a respins sau a anulat cererea de chemare în judecata fără a intra în cercetarea fondului** și instanța de apel, găsind apelul întemeiat, a anulat hotărârea apelată, **va evoca fondul și va judeca procesul**, pronunțând o hotărâre definitivă.”

În fine, înainte de adoptarea O.U.G. 138/2000, alin. (1) al art. 297 avea următorul conținut:

“(1) În cazul în care se constata ca, în mod greșit, **prima instanță a rezolvat procesul fără a intra în cercetarea fondului** ori judecata s-a făcut în

lipsa părții care nu a fost legal citată, instanța de apel va desființa hotărârea atacată și va trimite cauza spre rejudecare primei instanțe.

Evoluția (îmbunătățirea fondului normativ în toate fazele expuse discutabilă, astfel că mai exactă ar fi noțiunea de „*fluctuație*”) conținutului art. 297 din Codul de procedură civilă de la 1865 până la adoptarea Legii nr. 202/2010 - care prevede soluția reglementată de Legea nr. 134/2010 - subliniază importanța care trebuie acordată înțelesului reglementării comentate, nu doar din perspectiva regulilor interpretării literale a termenilor utilizați și a interpretării coroborate a normelor de procedură (în special, privind instituția excepțiilor procesuale și sistematizarea procesului în două etape) dar și din prisma interpretării istorico-tehnologice.

Tot având în vedere și schimbarea neîntreruptă a conținutului art. 297 Cod procedură civilă de la 1865, trebuie văzută într-o altă lumină culegerea de jurisprudență din anii 1999-2008, *dar* pentru ilustrarea înțelesului art. 480 alin. 3 N.C.P.C., realizată de domnul prof. univ. dr. V.M. Ciobanu, (în *op. cit.* 2016, p. 1334-1336), a cărei calitate de membru în comisia de redactare a Noului Cod de procedură civilă face ca interpretarea prevederilor codului să capete greutatea unei interpretări oficiale.

Astfel, în cele 9 spețe reținute pentru ilustrarea soluției în apel privind anularea sentinței primei instanțe sunt prezentate cazuri în care **instanța de apel trebuia să rețină cauza spre rejudecare**:

- eventualele lacune sau inadvertențe în motivare pot fi suplinite sau remediate prin motivarea instanței de apel;
- pronunțarea plus petita înseamnă cercetarea fondului cererilor, dar acordând mai mult decât s-a solicitat prin acțiune;
- trimiterea cauzei spre rejudecare pentru efectuarea unei expertize este greșită deoarece instanța de apel are facultatea administrării unor probe noi;
- neîntocmirea minutei după deliberare implică doar anularea hotărârii, iar și nu trimiterea la rejudecare;
- judecata fondului de prima instanță într-o compunere nelegală atrage anularea pentru nerespectarea altor norme decât cele referitoare la competență., astfel încât instanța de apel rejudecă fondul cauzei.

Interpretarea sintagmei „*rezolvarea procesului fără a intra în cercetarea fondului*”, din art. 297 alin. 1 din C. pr. civ. 1865 a făcut obiectul unui multor lucrări de specialitate dar, cele mai convingătoare argumente au fost oferite în articolul „*Înțelesul sintagmei „rezolvarea procesului fără a intra în cercetarea fondului”, potrivit art. 297 alin. 1 din Codul de procedură civilă. Considerații de drept comparat cu privire la trimiterea cauzei spre rejudecare de către instanța de apel*” publicat de dl. Liviu Zidaru în Revista Română de Drept Privat nr. 4/2007.

În acest studiu - ale cărei concluzii trebuie temperate prin prisma prevederilor novatoare ale N.C.P.C. în special cele referitoare la obligativitatea procedurii de completare a hotărârii în condițiile art. 442-444 și inadmisibilitatea

unei astfel de solicitări pe calea apelului – se arată că desființarea hotărârii apelate și trimiterea cauzei spre rejudecare intervine doar când **prima instanță a soluționat în mod greșit procesul, fără a intra în cercetarea fondului, pe baza unei excepții procesuale** – prescripție, putere de lucru judecat, inadmisibilitate, lipsa calității procesuale etc., textul în discuție fiind aplicabil și în situația în care **prima instanță s-a pronunțat asupra altor aspecte decât cele cu care a fost investită** (cealaltă ipoteză, cazul în care prima instanță a omis să analizeze o cerere principală ori incidentală, fiind exclusă de art.445 N.C.P.C.).

În articolul „*Noua reglementare a apelului în Proiectul de lege privind Codul de procedură civilă*”, publicat în Curierul Judiciar nr. 9/2009, supliment, același autor sublinia că „*în concepția Proiectului, numai situația în care instanța a soluționat greșit procesul în temeiul unei excepții procesuale constituie un caz în care nu s-a judecat fondul, cu consecința, de principiu, a anulării sentinței și evocării fondului. După cum vom vedea, aceasta este și singura ipoteză (pe lângă nelegala citare a părții care a lipsit de la judecată) în care, în condiții strict determinate, este posibilă și trimiterea cauzei spre rejudecare la prima instanță*”.

Mai trebuie subliniat și aceea că și înțelesul discutabil al unor texte sau necorelarea acestora și nu doar conținutul variabil al art. 297 alin. 1 din Codul de procedură civilă de la 1865 a generat soluții jurisprudențiale neunitare.

Doctrina totuși era foarte categorică în a afirma că „*necercetarea fondului înseamnă soluționarea greșită a procesului ... pe baza unei excepții* (V.M. Ciobanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol. II, editura Național, București, 1997, p. 361), că presupune ca „*hotărârea primei instanțe a fost pronunțată în baza unei excepții procesuale ... neavând o judecată a fondului pricinii*” (G. Boroș, D. Rădescu, *Codul de procedură civilă comentat și adnotat*, ed. All, 1994, p. 434), că „*instanța nu cercetează fondul atunci când pronunță soluția în temeiul unei excepții procesuale*” (M. Tăbârcă, *Drept procesual civil*, volumul 4, ed. Universul Juridic București, 2005, p.74) sau că „*include în conținutul său toate neregularitățile procedurale care au determinat pronunțarea unei soluții fără cercetarea fondului cum este cazul anulării cererii de chemare în judecată ca netimbrată sau nesemnată de reclamant, respingerea cererii ca prescrisă, inadmisibilă, pentru existența puterii de lucru judecat ori pe baza altor excepții peremptorii*” (I. Leș, *Tratat de drept procesual civil* ed. All Beck 2005, p. 584).

În ciuda acestei soluții doctrinare unanime, practica a forțat nepermis interpretarea art. 297 alin. 1 din C. pr. civ. 1865 indiferent că era vorba de „*cercetarea fondului*” (în reglementarea de dinaintea Legii nr. 202/2010) sau de „*judecata fondului*” (în forma ce reprezenta o aplicare anticipată a N.C.P.C.), viciind grav înțelesul normei discutate care s-a considerat că vizează și situațiile în care prima instanță nu a administrat toate probele necesare juste soluționări a cauzei, în care prima instanță s-a pronunțat în baza unor probe a căror administrare era lovită de nulitate, când prima instanță nu și-a motivat

corespunzător soluția (motivarea lipsește, este greșită, incompletă, improprie materiei cu care a fost investită, etc.), în ipotezele când există neconcordanțe între minută și dispozitiv, când nu se pot constata indicii privind veritabila „cercetare” a cauzei (lipsa analizei pretențiilor, apărărilor sau probelor) sau când constatarea unor vicii ale motivării hotărârii care pun instanța superioară în imposibilitatea exercitării controlului judiciar.

Aceasta, cu toate că și în vechiul cod existau suficiente prevederi care să permită decelarea înțelesului sintagmei „*soluționarea procesului fără a intra în cercetarea fondului*” astfel:

Art. 137. -(1) Instanța se va pronunța mai întâi asupra excepțiilor de procedură, precum și asupra celor de fond care fac de prisos, în totul sau în parte, cercetarea în fond a pricinii.

(2) Excepțiile nu vor putea fi unite cu fondul decât dacă pentru judecarea lor este nevoie să se administreze dovezi în legătură cu dezlegarea în fond a pricinii.

Art. 247. -(1) În caz de renunțare la însuși dreptul pretins, instanța dă o hotărâre prin care va respinge cererea în fond și va hotărî asupra cheltuielilor

Art. 293. -(1) Intimatul este în drept, chiar după împlinirea termenului de apel, să adere la apelul făcut de partea potrivnică, printr-o cerere proprie, care să tindă la schimbarea hotărârii primei instanțe. Cererea se poate face până la prima zi de înfățișare.

(2) Dacă apelantul principal își retrage apelul sau dacă acesta este respins ca tardiv, ca inadmisibil ori *pentru alte motive care nu implică cercetarea fondului*, aderarea la apel prevăzută la alin. 1 rămâne fără efecte. Cu toate acestea, dacă aderarea s-a făcut înăuntrul termenului de apel, ea se consideră apel principal.

Textele enunțate fac deplină dovadă că, în concepția vechiului cod, pronunțarea asupra fondului semnifica o statuare asupra existenței sau inexistenței drepturilor și obligațiilor care făceau obiectul investiției primei instanțe (iar soluția privind renunțarea la drept este o ilustrare perfectă a acestei afirmații) și că nu însemnau pronunțări a asupra fondului, situațiile în care instanța soluționează pricina în temeiul unei excepții admise (art. 137 fiind elocvent prin poziționarea antagonică a situației de admitere a excepției procesuale în raport de aceea a posibilității cercetării fondului, iar art. 293 alin. 2 arată exemplificativ „*motive care nu implică cercetarea fondului*” – situații de admitere a unei excepții a tardivității sau a unei excepții a inadmisibilității).

În aceste condiții, având în vedere și dispozițiile mai explicite din noul cod, art. 480 alin. 3 N.C.P.C. nu poate avea decât înțelesul căruia, doar când prima instanță a soluționat greșit procesul în temeiul unei excepții procesuale,

ori s-a pronunțat asupra unei cereri complet diferite decât aceea pentru care s-a formulat acțiunea se poate aprecia că „prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului”.

Astfel, art. 36 N.C.P.C. care conține definiția legală a calității procesuale, mai stipulează că „*existența sau inexistența drepturilor și a obligațiilor afirmate constituie o chestiune de fond*”, iar nu o problemă care ține de stabilirea identității dintre părți și subiectele raportului juridic litigios, astfel cum acesta este dedus judecății. Chiar dacă teza a II-a textului analizat a fost edictată „*pentru a înlătura tema celor care nu se raportează la raportul juridic litigios dedus judecății pe motiv că aceasta ar însemna ca judecătorul să verifice în prealabil existența dreptului subiectiv*” (V.M. Ciobanu, *op. cit.* 2016, p. 175), prin acesta, legiuitorul a reușit și o definiție a ceea ce reprezintă „*analiza fondului cauzei*” (concept frecvent utilizat în cod – art. 83, art. 248 etc.): ***determinarea existența sau inexistența drepturilor și a obligațiilor afirmate***

În acest text - incidental, sau poate nu - s-a statuat că analiza și soluționarea unei excepții privind calitatea procesuală nu este niciodată o „*chestiune de fond*” și s-a stabilit expres că, întotdeauna - indiferent de tipul excepției procesuale cercetate -, existența și întinderea drepturilor și obligațiilor care ar alcătui conținutul raportului juridic dedus judecății sunt chestiuni ce pot fi dezlegate în ceea ce reprezintă „*fondul*” cauzei.

Această concluzie s-ar fi putut trage - dar cu evidențierea și discutarea mai multor distincții - și din analiza art. 31 N.C.P.C. care împarte apărările în apărări de fond și apărări procesuale. Astfel, apărările de fond sunt acele mijloace prin care pârâtul urmărește respingerea acțiunii îndreptate împotriva lui, vizând fie aspecte de fapt, fie aspecte de drept dar „*îndreptate împotriva fondului pretenției reclamantului*” și care, dacă ar fi considerate justificate, ar conduce la respingerea acțiunii ca neîntemeiată.

Spre diferențiere, apărările procedurale nu vizează niciodată fondul drepturilor ci doar „*condițiile de formă de judecată (inclusiv unele reguli de organizare, judecată, de competență sau de procedură) ori lipsuri referitoare la exercitarea dreptului la acțiune*”.

Pentru că apărările de fond nu se confundă niciodată cu excepțiile procesuale de fond (referitoare la excepția dreptului la acțiune), admiterea unei excepții de fond reprezentând o soluționare a pricinii fără ca fondul dreptului să fie luat în discuție.

Ca un corolar al interpretării celor două texte, va rezulta că soluționarea cauzei în primă instanță în baza unei excepții procesuale (de procedură sau de fond) înseamnă „*soluționarea procesului fără a intra în judecata fondului*”.

*Per a contrario*, va însemna că instanța a judecat fondul ori de câte ori soluția nu s-a pronunțat ca urmare a admiterii unei excepții procesuale: respingerea acțiunii ca neîntemeiată (ca efect al „*admiterii*” unor apărări de fond) precum și admiterea acțiunii în parte cu respingerea unor pretenții ca neîntemeiate și admiterea acțiunii în întregime (astfel, devine explicabilă soluția din O.U.G. nr. 138/2000 vizând modificarea art. 297 alin. 1 din C. pr. civ. 1865

care vorbea despre „*respingerea cererii de chemare în judecată fără cercetarea fondului*”: admiterea cererii înseamnă peremptoriu, cercetarea fondului și, de aceea, era de neconceput reglementarea unei situații absurde în care să se stabilească că o astfel de ipoteză ar însemna necercetarea fondului).

Concluzia este întărită de art. 245 care explicităză noțiunea de „*excepție procesuală*” ca fiind mijlocul prin care, în condițiile legii, partea interesată, procurorul sau instanța invocă, *fără să pună în discuție fondul dreptului*, neregularități procedurale privitoare la compunerea completului sau constituirea instanței, competența instanței ori la procedura de judecată sau lipsuri referitoare la dreptul la acțiune urmărind, după caz, declinarea competenței, amânarea judecării, refacerea unor acte ori anularea, respingerea sau perimarea cererii.

Va rezulta că, ori de câte ori anularea, respingerea sau perimarea cererii este rezultatul admiterii unei excepții procesuale, soluția instanței nu a vizat niciodată „fondul dreptului” (evident, în sensul art. 36 teza a II-a N.C.P.C.), ci doar neregularități procedurale sau lipsuri referitoare la excepția dreptului la acțiune.

Ca și în vechiul cod, poziționarea antagonică a soluționării excepțiilor procesuale față de posibilitatea „*cercetării în fond a cauzei*” (evidentă chiar și în cazul unirii excepțiilor cu fondul) impune concluzia că admiterea excepției și respingerea/anularea cererii nu reprezintă o „*judecată a fondului*”.

Și, cum *tertium non datur*, orice altă soluție decât cea rezultând din admiterea unei excepții procesuale, înseamnă o dezlegare a fondului cauzei.

Noul cod conține aplicații punctuale a acestor două ipoteze care întăresc raționamentul anterior: art. 67 alin. 4 și art. 472 alin 2 – texte aplicabile prin analogie – vizează situația căii de atac „*respinsă fără a fi cercetat în fond*” dacă s-a renunțat la aceasta ori a fost anulată sau perimată; art. 243 enumeră mai multe situații în care nu mai este necesară dezbaterea fondului, printre care și aceea vizând admiterea unor excepții (pentru celelalte ipoteze sunt aplicabile regulile speciale de la art. 406, 408 sau art. 436 și 438); în fine, art. 408 conține o situație de soluționare a fondului: când reclamantul renunță la dreptul pretins instanța este obligată să pronunțe o hotărâre prin care „*respinge cererea în fond*” (sintagma utilizată atât pentru a diferenția soluția de cea pronunțată în cazul „*constatării*” renunțării la judecată, dar și pentru a sublinia că astfel dreptul litigios este definitiv pierdut de cel care renunță la el).

Art. 408 alin. 2 N.C.P.C. mai permite o concluzie, aceea că orice statuare asupra existenței sau inexistenței dreptului pretins semnifică o judecată în fond.

Această judecată în fond este și cea despre care art. 424 alin. 1 Noul Cod de procedură civilă face vorbire când se arată că hotărârea prin care cauza este soluționată de prima instanță se numește sentință.

Sensul propus nu este unul atât de evident, dar articolul în discuție trebuie văzut împreună cu art. 248 alin. 5 N.C.P.C. și cu art. 255 alin. 1 din C. pr. civ. 1865.

Acest ultim text care prevedea că „*hotărârile prin care se rezolvă fondul cauzei în primă instanță se numesc sentințe*” nu cuprindea și situația în care

acest fond nu era „rezolvat” ca urmare a admiterii unei excepții (și reprezenta singurul argument – dar, unul extrem de palid – care juca în favoarea celor care extindeau sfera noțiunii de „necercetare a fondului”).

Noul cod suplinește această lipsă prin art. 424 alin. 1 și 248 alin. 5, care trebuie văzute însă împreună pentru a putea cuprinde sensul particular al noțiunii de „dezinvestire fără soluționarea cauzei” (în sine o construcție inutilă de termeni incompatibili, căci orice dezinvestire înseamnă o soluționare a cauzei).

Dar, art. 248 alin 5 N.C.P.C. stipulează că „încheierea prin care s-a respins excepția, precum și cea prin care, după admiterea excepției, **instanța a rămas în continuare investită** pot fi atacate numai odată cu fondul, dacă legea nu dispune altfel”.

Textul care tratează regimul căilor de atac împotriva anumitor soluții date excepțiilor, are o a treia ipoteză subînțeleasă în care, prin natura rezolvării date excepției, după admiterea excepției, instanța nu mai rămâne în continuare investită, ci se „dezinvestește”. Pentru această situație, de admitere a excepției și de anulare, respingere sau perimare a cererii, când „prima instanță ... se dezinvestește **fără a soluționa cauza**”, art. 424 alin. 1 N.C.P.C. arată că se pronunță tot o „sentință”.

De aceea, și din perspectiva acestei delimitări stabilite de art. 424 alin.1 NCPC, „hotărârea prin care cauza este soluționată”/„hotărâre prin care prima instanță se dezinvestește fără a soluționa cauza” ce poate avea sens doar din perspectiva judecării fondului (stabilirea existenței drepturilor și obligațiilor pretinse) – în primă ipoteză – și, respectiv, anularea, respingerea ori perimarea cererii ca urmare a admiterii unei expertize procesuale peremptorii – în a doua ipoteză,

Apreciem că sintagma „în mod greșit prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului” din art. 480 alin. 3 NCPC se referă doar la cea de-a doua situație analizată respectiv că prima instanță în mod greșit a respins, anulat sau perimat cererea ca urmare a eronatei admiteri a unei excepții procesuale.

Propunem ca, la această ipoteză să, fie adăugate situațiile în care prima instanță s-a pronunțat asupra unei cereri complet diferite decât aceea pentru care s-a formulat acțiunea (situații extrem de rare în practică, când prima instanță face greșita aplicare a art. 204 NCPC și refuză în mod nelegal să soluționeze cererea modificată în termenul legal sau când instanța ignoră modificarea cererii realizată potrivit art. 204 NCPC), precum și acele situații în care codul prevede expres că acțiunea va fi respinsă fără a fi cercetată în fond.

Este vizată aici ipoteza art. 78 alin. 2 N.C.P.C., pentru situațiile în care prima instanță a apreciat greșit că raportul juridic dedus judecării impune introducerea în cauză și a altor persoane iar pricina nu ar fi putut fi soluționată fără participarea terțului ori că, în mod eronat, s-a constatat că niciuna dintre părți nu a cerut introducerea în cauză a terțului (iar, **nu** pentru cazurile în care prima instanță a respins cererea în baza lipsei calității procesuale active sau

pasive, iar părțile, fără a critica această soluție, sunt nemulțumite de lipsa rolului activ al judecătorului în aplicarea art. 78 alin. 2).

În orice altă situații decât cele expuse anterior intervine regula generală de la art. 480 alin. 6 N.C.P.C. care este obligatorie în lipsa constatării ipotezelor limitative de la art. 480 alin. 3 și alin 5, astfel încât, anulând hotărârea primei instanțe, instanța de apel este **obligată** să rețină procesul pentru rejudecare (când „*prima instanță a judecat în fond*” ceea ce cuprinde toate „*hotărârile pronunțate de prima instanță, mai puțin cele prin care instanța a anulat sau respins cererea pe baza unei excepții peremptorii*” – Tr. C. Briciu în V.M. Ciobanu, *op. cit.* 2016 p. 1408)

Astfel când **prima instanță a judecat în fond**, dacă în apel se constată *neîntocmirea minutei după deliberare, conform art. 401 N.C.P.C.* (în oricare dintre împrejurările care ar putea conduce la sancțiunea nulității: nu a fost întocmită „*de îndată*” – în ziua de închidere a dezbaterilor sau în cea pentru care pronunțarea a fost amânată; nu cuprinde opinia separată a judecătorilor aflați în minoritate; nu este semnată pe fiecare pagină de către judecători sau nu este semnată; minuta cu desăvârșire lipsește din dosarul cauzei), acest motiv de **nulitate a hotărârii** (sancțiune expres precizată în art. 401 alin. 2), obligă instanța de apel să anuleze hotărârea pronunțată în primă instanță și să rețină cauza spre rejudecare, neputând trimite cauza spre rejudecare, nici chiar la solicitarea comună a părților.

În situația în care prima instanță a soluționat cauza prin admiterea unei excepții procesuale prin încălcarea regulilor privind invocarea și soluționarea excepțiilor (excepția nu a fost pusă în prealabil în discuția părților, existau alte excepții care trebuiau analizate cu prioritate conform art. 248, soluționarea excepției impunea administrarea unor probe sau chiar unirea cu administrarea probelor, respectiv cu fondul cauzei) *încălcarea unor principii ale procesului civil – dreptul la apărare și contradictorialitatea* – **nu** justifică anularea cu trimitere, art. 480 alin. 6 obligând la soluția reținerii pentru rejudecarea excepției în condițiile legii, după anularea sentinței, procesul fiind reluat în fața instanței de apel din faza dezbaterilor asupra excepției, instanța de apel urmând a pronunța, la rândul ei, o hotărâre definitivă de **admitere a excepției** (în cazul respingerii excepției, dacă în apel sau în întâmpinare s-a cerut, cauze trebuie trimisă la prim instanță pentru continuarea judecății).

Deși aparent discutabilă - pentru că prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului -, soluția propusă este impusă de împrejurarea că ceea ce se analizează este doar respectarea condițiilor pentru invocarea și soluționarea excepțiilor, iar **nu** însăși dezlegarea dată acestor incidente procedurale; în acest context, instanța de control judiciar nu face decât să stabilească dacă s-au încălcat sau nu principiile dreptului la apărare și al contradictorialității, fără a analiza în fond temeinicia soluției de admitere a excepției (chiar dacă există în acest sens o critică în apel), pentru că nu poate face aceeași eroare ca prima instanță.

De aceea, cum în cazul în care instanța s-a pronunțat asupra existenței sau inexistenței drepturilor și a obligațiilor afirmate cu ignorarea dreptului la apărare și al contradictorialității (spre exemplu prin punerea în discuție și rămânerea în pronunțare asupra unei excepții, dar sentință se dezleagă temeinicia acțiunii), art. 480 alin. 6 N.C.P.C. obligă instanța de apel la anularea hotărârii atacată și la reținerea procesului spre judecare, pentru identitate de rațiune, aceeași soluție trebuie adoptată și în cazul comiterii acelorași erori procedurale dar, în privința dezlegării unor excepții procesuale.

*Omisiunea nemotivării în fapt și/sau în drept a soluției de admitere sau respingere a acțiunii* (mai ales în cazurile în care acțiunea cuprindea mai multe petite distincte sau și cereri accesorii) **nu înseamnă niciodată soluționarea procesul fără a intra în judecata fondului**, pentru că, prin soluția de respingere a acțiunii, instanța s-a pronunțat asupra tuturor capete de cerere, acțiunea fiind respinsă în întregul ei, iar dacă, în cazul admiterii, judecătorul nu s-a pronunțat asupra a tot ceea ce s-a cerut, calea deschisă este cea prevăzută de art. 444 N.C.P.C., completarea hotărârii, apelul fiind inadmisibil în acest caz.

Trebuie subliniat că, **prin decizia pronunțată în apel poate fi îndreptat orice viciu al motivării sentinței primei instanțe** (rezumate la „inexistență”, „inexactitate”, „insuficiență” - V. M. Ciobanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol. II, Ed. Național, București, 1997, pp. 391), indiferent dacă se menține sau nu în soluția primei instanțe, instanța de control judiciar fiind obligată să arate argumentele pentru care s-a pronunțat soluția în calea de atac și susținerile care au fost înlăturate, astfel încât să se evidențieze că instanța a examinat cu adevărat problemele esențiale ce i-au fost supuse atenției și nu să se fi mulțumit să confirme pur și simplu concluziile unei instanțe inferioare (*cauza Boldea c. României*, hotărârea din 15 februarie 2007, par. 30)

Această modalitate de judecată în căile de atac este pe deplin concordantă cu art. 6 din C.E.D.O., Curtea având o jurisprudență constantă în a arăta că „o instanță superioară poate, în anumite cazuri, să remedieze deficiențele procedurii în primă instanță și ... este ușor de conceput ca o astfel de instanță să înlocuiască decizia viciată cu propria decizie, cu condiția ca aceasta să respecte garanțiile de la art. 6” (hotărârea pronunțată la 21 iulie 2009 în *cauza Luka împotriva României*, par.58).

Mai trebuie arătat în plus - pentru argumente ținând de analogia situațiilor - , că motivul de nelegalitate prevăzut de art. 304 pct. 7 din C. pr. civ. 1865 „când hotărârea nu cuprinde motivele pe care se sprijină sau când cuprinde motive contradictorii ori străine de natura pricinii” nu permitea pronunțarea unei soluție de casare (singura ipoteză în care se putea dispune trimiterea la rejudecare de instanța a cărei hotărâre a fost casată – oricum, dacă se forța o soluție de casare, când instanța de recurs nu era Î.C.C.J., ar fi fost obligatorie casarea cu reținere, conform art. 312 alin. 4 din C. pr. civ. 1865), ci doar una de *modificare* conform art. 312 alin. 2 C. p. civ. 1865 ceea ce însemna doar

înlocuirea considerentelor necorespunzătoare cu cele proprii materiei dezlegate prin hotărâre sau producerea acestor argumente în cazul lipsei motivării.

Or, dacă în recurs trimiterea la rejudecare nu era posibilă pentru vicii ale motivării, acest lucru nu era admisibil nici în cazul apelului, soluția vechiului cod fiind pe deplin aplicabilă și în cazul N.C.P.C.

Trebuie învederat că, în cazul considerentelor eronate sau prejudiciabile pentru parte, legiuitorul a reglementat expres posibilitatea exercitării căii de atac care să nu vizeze soluția cuprinsă în dispozitiv.

Astfel, în temeiul art. 461 NCPC partea interesată poate exercita o cale de atac care să fie îndreptată împotriva considerentelor hotărârii, dacă prin aceasta: a.) s-au dat dezlegări unor probleme de drept ce nu au legătură cu judecata acelui proces sau care sunt greșite ori b.) cuprind constatări de fapt ce prejudiciază partea. Textul conține și soluția pe care o poate pronunța instanța de control judiciar în cazul admiterii căii de atac, aceasta fiind obligată să înlăture considerente improprii și să le înlocuiască cu propriile considerente, **menținând soluția cuprinsă în dispozitivul hotărârii atacate.**

Norma citată relevă opinia legiuitorului că, în sine, insuficiență a motivării – care poate merge până la situația extremă a lipsei totale a motivării, a inadecvării complete a motivării cu situația procesului judecat (datorate unor accidente de tip copy-paste când se inserează considerentele altor hotărâri decât cele pronunțate în dosar) – nu este de natură să afecteze soluția. Aceasta, pentru că temeinicia și legalitatea hotărârii primei instanțe rezultă nu doar din analiza probelor administrate de această instanță sau din interpretarea regulilor de drept incidente, ci din **propriul raționament privind situația de fapt și de drept făcută de instanța de apel.**

Cel mai puternic argument în acest sens rezultă din analiza soluțiilor pe care instanța de recurs le poate pronunța în temeiul art. 498 NCPC (casarea cu trimitere fiind regula în cazul recursurilor soluționate de Înalta Curte de Casație și Justiție conform art. 497, astfel încât analogia nu este posibilă) prin raportare la motivele prevăzute de art. 488 alin. 1 pct. 5 (când, prin hotărârea dată, instanța a încălcat regulile de procedură a căror nerespectare atrage sancțiunea nulității) și pct. 6 (când hotărârea nu cuprinde motivele pe care se întemeiază sau când cuprinde motive contradictorii ori **numai** motive străine de natura cauzei).

Se observă că, potrivit art. 498 alin. 1 N.C.P.C., în cazul *în care competența de soluționare a recursului aparține tribunalului sau curții de apel* și s-a casat hotărârea atacată (singura soluție posibilă în cazul admiterii recursului - art. 496 alin. 2 N.C.P.C.), este obligatorie rejudecarea procesului în fond de către instanța de recurs.

De la această regulă există cinci excepții: necompetență, depășire a atribuțiilor puterii judecătorești, încălcare a autorității de lucru judecat, judecata în lipsa părții care a fost nelegal citată și *cazul în care instanța a cărei hotărâre este atacată cu recurs a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului, pentru toate celelalte ipoteze fiind obligatorie casarea cu reținere pentru rejudecarea procesului în fond de către instanța de recurs.*

Aceasta va însemna că situația art. 488 alin. 1 pct. 6 („nemotivarea hotărârii” – V.M. Ciobanu, *op. cit.*, 2016 p. 1360 – 1361) este, în concepția legiuitorului, una distinctă de aceea a soluției pronunțate fără a intra în judecata fondului din moment ce, pentru fiecare dintre aceste două ipoteze, sunt reglementate două soluții diferite în recurs, fiind inadmisibil să se reglementeze rezolvării distincte a unor situații identice.

Concluzia trebuie, în temeiul principiului *ubi eadem est ratio ibi eadem solutio*, să producă efecte și în materia apelului, astfel încât să nu se poată considera vreodată că prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului în cazul unei hotărâri care nu cuprinde motivele pe care se întemeiază sau când cuprinde motive contradictorii ori numai motive străine de natura cauzei.

În fine, nici în situația în care instanța s-a pronunțat în fond (statuând asupra existenței sau inexistenței drepturilor și obligațiilor afirmate de părți) dar lipsește orice pretinsă dovadă a „*cercetării fondului*” precum administrarea unor probe, analiza pertinentei mijloacelor de probă produse de părți, pronunțarea în baza unor dovezi viciate (a căror nelegalitate a fost invocată în termen, iar prima instanță a respins-o - în lipsa acestei situații, orice neregularitate se acoperă și nu poate fi ridicată în apel) sau insuficiența materialului probator care să justifice concluzia temeiniciei sau netemeiniciei cererilor soluționate, nu se poate aprecia în prima instanță a soluționării procesului fără a intra în judecata fondului.

Acesta pentru că, în virtutea efectul devolutiv al apelului, se conferă instanței superioare de control judiciar **dreptul** și **obligația** de a efectua o nouă judecată asupra fondului prin verificarea tuturor împrejurărilor de fapt sau de drept pe care prima instanță și-a bazat hotărârea în acest scop trebuind să analizeze atât motivele, mijloace de apărare și dovezile invocate la prima instanță cât și cele arătate în motivarea apelului ori în întâmpinare, putând dispune refacerea sau completarea probelor administrate la prima instanță și administrarea probelor noi.

Aceasta va însemna că, niciodată nu poate fi calificată ca o ipoteză în care prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului împrejurarea în care, prin sentința apelată, a fost dezlegat raportul juridic dedus judecății, dar în baza unui *probatoriu calificat ca incomplet, nepertinent sau nelegal administrat* pentru că, prin efectul devolutiv al apelului, instanța de control judiciar este **obligată** să refacă probele nelegal administrate, să completeze probatoriul insuficient și să administreze probelor noi propuse prin motivarea apelului ori în întâmpinare în măsura concludenței, pertinentei și utilității acestora.

Argumentul conform căruia legiuitorului urmărește ca părțile să beneficieze de cele două grade de jurisdicție (în fața cărora să aibă deplinul exercițiu al drepturilor recunoscute de lege - dreptul la apărare, dreptul de a propune probe etc.) nu poate fi reținut, în condițiile în care apelul este devolutiv, astfel că instanța ordinară de control judiciar **trebuie** să evoce ea fondul.

Apoi, **principiul dublului grad de jurisdicție** - ceea ce înseamnă posibilitatea judecării de două ori a fondului - **nu este consacrat expres în Constituție, legi sau Convenția europeană a drepturilor omului.**

Astfel, regula dublului grad de jurisdicție este un principiu general al dreptului, numai legiuitorul putând deroga de la el, astfel că ar avea o valoare „*paraconstituțională*”, ceea ce înseamnă că legiuitorul nu poate să deroge de la el decât în considerarea unor circumstanțe particulare într-un contencios determinat, iar faptul că numeroase legi derogă de la această regulă împiedică transformarea acestui caracter paraconstituțional într-o valoare constituțională (I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. II, ed. Universul Juridic 2013, p. 172) .

Astfel, N.C.P.C. a dat preferință soluției evocării fondului de către instanța de apel care asigură, în primul rând, celeritatea judecării cauzei, scurtând durata procesului și evitând astfel tergiversarea judecării prin reluarea ciclului procesual, din motive imputabile primei instanțe; părților, această soluție la aduce economie de timp și bani, soluția trimiterii cauzei spre rejudecare fiind considerată inoportună din perspectiva depășirii termenului optim și previzibil de soluționare a cauzelor (**drept la care numai părțile în favoarea cărora a fost edictat pot renunța**, prin solicitarea expresă de luare a măsurii de trimitere a cauzei spre rejudecare primei instanțe prin cererea de apel ori prin întâmpinare).

**B. În privința celei de a doua probleme de drept**, termenul și actul de procedură prin care partea interesată poate cere instanței de apel trimiterea cauzei spre rejudecare primei instanțe sau altei instanțe egale în grad cu aceasta din aceeași circumscripție, se constată, din analiza jurisprudenței expuse, că **în majoritatea cazurilor**, instanțele de apel verifică formularea cererii de anulare cu trimitere la prima instanță în cuprinsul cererii de apel sau întâmpinare (situație ce reprezintă opinia majoritară în practică).

Există totuși situații frecvente în care se dă curs solicitării de trimitere la prima instanță care **nu** este formulată prin cererea de apel sau întâmpinare, ci printr-o cerere ulterioară (note de ședință, concluzii scrise, etc.) prin concluziile orale puse cu ocazia dezbaterii fondului în apel; mai există situații în care măsura trimiterii la rejudecare este pusă în discuția părților din oficiu de instanță și chiar dispusă împotriva voinței acestora.

**B.1. Astfel, majoritatea instanțelor verifică dacă, prin cererea de apel ori prin întâmpinare, părțile au solicitat în mod expres luarea măsurii trimiterii cauzei spre rejudecare primei instanțe sau altei instanțe egale în grad cu aceasta din aceeași circumscripție și adoptă această soluție doar când constată îndeplinită această cerință:**

**1.) Curtea de Apel Timișoara, Secția a II-a Civilă, decizia nr. 486/A/08.06.2016**

Instanța a dispus trimiterea spre rejudecare observând că, prin apelul declarat de creditoare, s-a solicitând în principal anularea sentinței atacate și trimiterea spre rejudecare.

**2.) Curtea de Apel Oradea, Secția I Civilă, decizia nr. 998/A/09.11.2015**

Curtea a luat măsura trimiterii la rejudecare arătând că apelantul a solicitat casarea sentinței cu trimiterea cauzei spre rejudecare la Tribunalul Bihor, în vederea administrării probațiunii și a cercetării pe fond a cauzei.

**3.) Curtea de Apel Constanța, Secția I Civilă, decizia nr. 290/CM/07.06.2016**

Instanța de apel a dispus trimiterea spre rejudecare observând că, prin apelul declarat, reclamantul a solicitând anularea sentinței atacate ei și trimiterea cauzei spre rejudecare primei instanțe.

**4.) Curtea de Apel Bacău, Secția I Civilă, decizia nr. 1305/03.12.2015**

Instanța a dispus trimiterea spre rejudecare arătând că are în vedere solicitarea de trimitere a cauzei spre rejudecare formulată în cadrul cererii de apel (o mențiune similară existând și în decizia nr. 1374/06.12.2015 a aceleiași instanțe).

**5.) Curtea de Apel Brașov, Secția I Civilă, decizia nr. 1213/Ap/08.10.2015**

Curtea a luat măsura trimiterii spre rejudecare luând act că, prin cererea de apel, contestatorii au cerut trimitere a cauzei spre rejudecare pentru cercetarea fondului.

**6.) Curtea de Apel Suceava, Secția I Civilă, decizia nr. 263/10.03.2016**

Instanța de apel a dispus trimiterea spre rejudecare după ce a constatat că, prin cererea de apel, reclamanta a solicitat desființarea hotărârii și trimiterea cauzei la instanța de fond.

**7.) Curtea de Apel Ploiești, Secția I Civilă, decizia nr. 1421/03.12.2014**

Curtea a luat măsura trimiterii spre rejudecare observând că, prin cererea de apel, pârâta au cerut anularea încheierii atacate și trimiterea cauzei spre rejudecare.

**8.) Curtea de Apel Târgu Mureș, Secția I Civilă, decizia nr. 419/A/20.06.2016**

Instanța de apel a dispus trimiterea spre rejudecare tribunalului Mureș după ce, stabilind că *„nepronunțarea asupra tuturor petitelor cererii de chemare în judecată echivalează practic cu o nepronunțare asupra fondului”*, a dat eficiență cererii de apel a reclamantului prin care s-a cerut, în principal, casarea sentinței atacate și trimiterea cauzei spre rejudecare.

**9.) Tribunalul Alba, Secția I Civilă, decizia nr. 238/A/12.04.2016**

Tribunalul a luat măsura trimiterii la rejudecare observând că, în cererea de apel, s-a solicitat schimbarea în tot a sentinței apelate în sensul respingerii excepțiilor invocate și trimiterea cauzei spre rejudecare pentru ca instanța să se pronunțe asupra fondului cauzei.

**10.) Tribunalul Arad, Secția I Civilă, decizia nr. 215/A/01.03.2016**

Instanța de apel a dispus trimiterea spre rejudecare arătând că, în mod greșit prima instanță nu a intrat în cercetarea fondului și întrucât s-a cerut expres trimiterea cauzei spre rejudecare, în apelul declarat reclamantul solicitând anularea hotărârii apelată și trimiterea cauzei spre rejudecare în fața primei instanțe deoarece judecata s-a făcut fără a intra în judecarea fondului.

**B.2. Alte instanțe au apreciat că prevederile legale analizate ar permite o interpretare extensivă conform căreia s-ar putea dispune trimiterea la prima instanță și când o astfel de solicitare nu este formulată prin cererea de apel sau întâmpinare, ci printr-o cerere ulterioară (note de ședință, concluzii scrise, etc.) ori prin concluziile orale puse cu ocazia dezbaterii fondului în apel sau că măsura trimiterii la rejudecare poate fi pusă în discuția părților din oficiu de instanță și chiar dispusă împotriva voinței acestora.**

**1.) Curtea de Apel Suceava, Secția I Civilă, decizia nr. 248/07.04.2015**

Curtea a luat măsura trimiterii spre rejudecare arătând că, *„la termenul de judecată din data de 2.04.2015, față de motivul de ordine publică invocat de către instanța de apel din oficiu (nelegala citare a unor persoane care nu a avut calitate de parte la prima instanță și nici nu au formulat apel), apelanții au cerut trimiterea cauzei spre rejudecare primei instanțe”*. Curtea a apreciat că, *„deși această cerere nu a fost formulată prin cererea de apel, se aplică dispozițiile art. 480 alin. 3 teza II C.proc.civ., întrucât cererea fost formulată raportat la un motiv de nelegalitate de ordine publică invocat din oficiu de instanța de apel la*

*termenul de judecată, și partea nu poate fi decăzută din dreptul de a-și exprima această opțiune (între rejudecarea la instanța de apel sau la prima instanță). ”*

**2.) Curtea de Apel Brașov, Secția Civilă, decizia nr. 1184/Ap/26.09.2016**

Instanța de apel a dispus trimiterea spre rejudecare după ce a constatat că prima instanța de judecată nu a pus în discuție fundamentul juridic corect al cererii astfel că, în mod greșit, acțiunea a fost respinsă ca inadmisibilă, luând act de „precizarea” făcută de apelanta reclamantă la termenul de judecată din 13.09.2016 (termenul de închidere al dezbaterilor în fond), în sensul că înțelege să susțină teza trimiterii cauzei spre rejudecare, în baza art. 480 alin. 3 Cod procedură civilă.

**3.) Curtea de Apel Târgu Mureș, Secția I Civilă, decizia nr. 411/A/14.07.2016**

Curtea a luat măsura trimiterii spre rejudecare deși apelantul nu solicitase acest lucru prin cererea de apel, motivând dispoziția prin aceea că „*trimiterea spre rejudecare la Tribunalul Harghita se impune, întrucât potrivit art.11 din OUG nr.51/2008 soluționarea cererii de ajutor public judiciar formulată de reclamant este de competența acelei instanțe*”.

**4.) Curtea de Apel Constanța, Secția I Civilă, decizia nr. 9/C/20.01.2016**

Instanța de apel a dispus trimiterea spre rejudecare luând act de o *solicitare orală* a apelantului care, *la cererea instanței*, a precizat că, în cazul în care s-ar admite apelul și s-ar înlătura excepția prescripției, vrea trimiterea cauzei spre rejudecare; cererea de apel a reclamantului nu conținea o astfel de solicitare.

**5.) Curtea de Apel Pitești, Secția I Civilă, decizia nr. 1741/28.10.2015**

Fiind investită cu un apel al reclamantului care a criticat o sentință „*pentru nelegalitate și netemeinicie*”, Curtea din oficiu a pus în discuție „*nulitatea hotărârii atacate, având în vedere că nu a fost conceput și citat, în calitate de pârât, Statul Român-prin Ministerul Finanțelor Publice, așa cum a indicat reclamantul în fața instanței de fond*”.

Constatând că „*pârâtul nu și-ar putea exprima opțiunea cu privire la instanța care să rejudece fondul, nefiind înștiințat în vreun fel de existența procesului, și văzând și poziția reclamantului care a lăsat la aprecierea instanței acest aspect*”, instanța de apel a dispus trimiterea spre rejudecare apreciind ca „*fiind în interesul reclamantului ca această cauză să fie trimisă*

spre rejudecare la instanța de fond, respectiv la Tribunalul Argeș, instanță competentă material și teritorial, reclamantul putând astfel beneficia de două căi de atac”.

**6.) Curtea de Apel Constanța, Secția a II-a Civilă, decizia nr. 6/CA/04.02.2016**

Curtea a luat măsura trimiterii spre rejudecare deși niciuna dintre cererile de apel cu care fusese investită nu cuprindea o astfel de solicitare, dar a dat eficiență *„solicitărilor exprese din apel a ambelor părți”* – în fapt, cererilor formulate în cadrul concluziilor orale pe fondul căii de atac.

**7.) Tribunalul Constanța, Secția I Civilă, decizia nr. 97/28.01.2016**

Tribunalul a luat măsura trimiterii la rejudecare valorificând *„precizări cu privire la temeiurile de drept ale apelului”* ale reclamantilor depuse la termenul de închidere al dezbaterilor în fond prin care aceștia cereau *„trimiterea cauzei spre rejudecare instanței de fond pentru introducerea în cauză a persoanei juridice răspunzătoare”*; cererea de apel a reclamantului nu conținea o astfel de solicitare.

**8.) Tribunalul Arad, Secția I Civilă, decizia nr. 31/01.01.2017**

Tribunalul a luat măsura trimiterii la rejudecare după ce a pus **din oficiu** în discuția părților această măsură necesară *„pentru stabilirea cadrului procesual”* (în cerere de apel nu existau practic critici privind admiterea excepției lipsei calității procesuale pasive, ci o înșiruire de susțineri imposibil de încadrat în drept), iar dispoziția s-a luat *„pentru respectarea dublului grad de jurisdicție”*.

**9.) Tribunalul Constanța, Secția I Civilă, decizia nr. 580/12.05.2016**

Instanța de apel a dispus trimiterea spre rejudecare luând act de o *solicitare orală* a apelanților care, în cuprinsul concluziilor din dezbaterile în fond, a invocat *„excepția nulității hotărârii instanței de fond apreciind că aceasta nu este motivată și trimiterea cauzei instanței de fond pentru soluționarea acesteia”*; cererea de apel a reclamantelor împotriva hotărârii prin care acțiunea lor fusese respinsă ca neîntemeiată nu conținea o astfel de solicitare, ci doar critici de netemeinicie.

**10.) Tribunalul Sibiu, Secția I Civilă, decizia nr. 137/11.02.2016**

Într-o cauză în care s-a arătat că, pentru a reține că prima instanță nu a intrat în cercetarea fondului *„era necesar ca prima instanță să soluționeze cauza*

*prin admiterea vre-unei excepții, ceea ce nu este cazul” dar s-a constatat că judecătoria a soluționat pricina în lipsa părților care nu au fost citate, Tribunalul a dispus anularea unei încheieri și a stabilit un termen pentru rejudecarea cererii de suspendare a executării silite pentru că, „deși s-a solicitat prin întâmpinare trimiterea cauzei spre rejudecare primei instanțe, Tribunalul nu va adopta această soluție întrucât intimatul a solicitat trimiterea doar pentru considerentul nejudicării fondului, care în speță nu este real, nu și pentru necitarea părților”.*

**11.) Tribunalul Iași, Secția I Civilă, decizia nr. 1509/26.10.2016**

Fiind investit cu apel prin care reclamanta critica *„pentru nelegalitate și netemeinicie”* o sentință de respingere a acțiunii ca neîntemeiată, la unul din termene tribunalul, **din oficiu**, a supus dezbaterii contradictorii a părților trimiterea la rejudecarea cauzei de către prima instanță având în vedere *„dispozițiile art. 478 Cod Procedură Civilă care dispun că în apel nu se poate schimba cadrul procesual stabilit în primă instanță precum și dispozițiile art. 78 alin. 3 Cod Procedură Civilă care dispun că introducerea forțată în cauză a altor persoane poate fi dispusă doar până la terminarea cercetării procesului înaintea primei instanțe”.*

**12.) Tribunalul Constanța, Secția I Civilă, decizia nr. 381/04.04.2016**

Instanța de apel a dispus trimiterea spre rejudecare pentru încălcarea dreptului la un proces echitabil, după ce la ultimul termen, în temeiul art. 480 alin.6 N.C.P.C., tribunalul a pus în discuția părților, din oficiu, *„excepția nulității hotărârii”*..., *„pentru modalitatea în care instanța de fond s-a pronunțat”*, deși măsura trimiterii la prima instanță nu a fost cerută de apelanți, iar intimații prezenți la judecata apelului au solicitat respingerea *„excepției”* invocate.

**13.) Tribunalul Hunedoara, Secția I Civilă, decizia nr. 276/A/11.03.2016**

Tribunalul a dispus trimiterea spre rejudecare pentru completarea probatoriului constatând că *„dezvoltând motivele de apel prin răspunsul la întâmpinare ... , apelanta a solicitat explicit admiterea apelului așa cum a fost formulat, cu trimiterea cauzei spre rejudecare”*; în cererea cuprinzând calea de atac, partea nu formulase critici vizând nulitatea sentinței apelate și nici o cerere de trimitere la rejudecare primei instanțe.

**14.) Tribunalul Constanța, Secția I Civilă, decizia nr. 280/14.03.2016**

Investită cu o cale de atac împotriva unei sentințe prin care a a fost respinsă, ca neîntemeiată, o cerere de constatare a nulității absolute parțiale a unei dispoziții emise de primarul unei localități, criticată prin prisma neanalizării motivului de nulitate invocat - **frauda la lege - din oficiu**, *„instanța pune în discuția părților anularea sentinței instanței de fond”* și, cu toate că reclamantul apelant a susținut că *„și instanța de control judiciar poate soluționa litigiul pe fond, prin decizia pronunțată în calea de atac, fără a se mai dispune trimiterea cauzei spre rejudecare primei instanțe”*, tribunalul a dispus trimiterea spre rejudecare apreciind că sintagma „prima instanță a judecat în fond” impune ca *„judecătorul fondului să fi analizat în concret obiectul litigiului, astfel cum a fost formulat, precum și prin raportare la temeiurile de drept invocate, respectiv să fi oferit o dezlegare concretă a cauzei sub toate aspectele”*, iau nu ca în dosarul analizat unde *„motivarea instanței de fond nu se supune nici uneia dintre exigențele ...jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului”*.

### **Jurisprudența Curții Constituționale a României**

Prin decizia nr.26/20.01.2016 publicată în M. Of. nr. 125/17.02.2016, Curtea Constituțională a stabilit că dispozițiile art. 480 alin. 3 N.C.P.C. sunt constituționale; soluția legislativă constând în aceea că măsura dispunerii trimiterii cauzei spre judecare nu poate fi făcută, din oficiu, de instanța de apel, ci numai la solicitarea părților, fiind în concordanță cu prevederile constituționale ale art. 21 privind accesul liber la justiție, art. 53 privind restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți și art. 129 privind folosirea căilor de atac.

Curtea Constituțională a subliniat că *„prin dispozițiile art.480 alin.(3) din Codul de procedură civilă, criticate în prezenta cauză, legiuitorul dă prioritate principiului celerității judecării cauzelor față de cel al dublului grad de jurisdicție, pe care, însă, nu îl elimină în totalitate, ci lasă la aprecierea părților din proces beneficiul acestuia, ca expresie a principiului disponibilității, principiu fundamental al procesului civil, potrivit căruia obiectul și limitele procesului sunt stabilite prin cererile și apărările părților.*

*În condițiile legii, partea poate, după caz, renunța la judecarea cererii de chemare în judecată sau la însuși dreptul pretins, poate recunoaște pretențiile părții adverse, se poate învoi cu aceasta pentru a pune capăt, în tot sau în parte, procesului, poate renunța la exercitarea căilor de atac ori la executarea unei hotărâri. De asemenea, partea poate dispune de drepturile sale în orice alt mod permis de lege [art.9 din Codul de procedură civilă].*

*Principiul disponibilității trebuie, însă, coroborat și cu celelalte principii care guvernează procesul civil, cum ar fi legalitatea, astfel încât părțile au obligația să îndeplinească actele de procedură în condițiile, ordinea și termenele stabilite de lege sau de judecător, să-și probeze pretențiile și apărările, să contribuie la desfășurarea fără întârziere a procesului, urmărind tot astfel finalizarea acestuia [art.10 alin.(1) din Codul de procedură civilă].*

16. Așadar, Curtea reține că **prin textul de lege criticat care, pentru rațiuni de celeritate, prevede că instanța de apel anulează hotărârea atacată și judecă procesul evocând fondul**, ceea ce echivalează cu existența unei singure căi de atac, nu se aduce atingere accesului liber la justiție, întrucât Constituția nu conține nicio dispoziție referitoare la numărul gradelor de jurisdicție, iar părțile își pot apăra drepturile și interesele în fața instanței de apel la fel cum ar fi putut să o facă și în situația în care cauza ar fi fost trimisă spre rejudecare primei instanțe. Mai mult, textul dă posibilitatea părții care manifestă un interes să solicite dispunerea trimiterii cauzei spre judecare primei instanțe, beneficiind în acest mod de un dublu grad de jurisdicție.

Textul legal criticat reprezintă o garanție a aplicării art.21 din Constituție astfel cum acesta se interpretează, potrivit art.20 alin.(1) din Legea fundamentală, și prin prisma art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale prin care se asigură celeritatea judecării cauzei, evitându-se tergiversarea judecării prin reluarea ciclului procesual din motive imputabile primei instanțe.

17. În continuare, Curtea reține că dispozițiile constituționale referitoare la folosirea căilor de atac fac vorbire despre modul de exercitare al acestora și nu menționează numărul lor, doar într-o atare ipoteză renunțarea la o cale de atac ar fi putut constitui o cauză de neconstituționalitate (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.92 din 21 martie 2002, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.388 din 6 iunie 2002, sau Decizia nr.237 din 12 septembrie 2002, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.759 din 17 octombrie 2002).

18. Referitor la invocarea, în susținerea excepției de neconstituționalitate, a art.16 din Constituție privind egalitatea în drepturi, astfel cum acesta se interpretează, potrivit art.20 alin.(1) din Constituție, și prin prisma dispozițiilor art.14 pct.1 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, Curtea observă că textul legal criticat nu contravine principiului constituțional al egalității cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, deoarece incidența sa este impusă de existența unei situații de natura celei descrise în ipoteza normei și nu de calitatea sau identitatea părților. Nu este contrară principiului constituțional invocat instituirea unor reguli speciale, inclusiv în ceea ce privește căile de atac, atât timp cât ele asigură egalitatea juridică a cetățenilor în utilizarea lor. Mai mult, astfel cum s-a arătat, **oricare dintre părți are posibilitatea de a solicita, în mod expres, prin cererea de apel sau întâmpinare trimiterea cauzei spre rejudecare.**

19. Așadar, Curtea reține că, prin textul de lege criticat, legiuitorul, în virtutea competenței sale constituționale conferite de art.126 alin.(2) potrivit căruia „Competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege” și art.129 potrivit căruia „Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condițiile legii” din Legea fundamentală, a reglementat o soluție legislativă prin care, pe de o parte, se dă eficiență celerității soluționării cauzelor și se

evită prelungirea excesivă a ciclului procesual atât prin reglementarea soluției pe care o poate pronunța instanța de apel, cât și prin limitarea posibilității trimiterii cauzei spre rejudecare o singură dată în cursul procesului, iar, pe de altă parte, conferă posibilitatea părților de a beneficia de dublul grad de jurisdicție, atunci când apreciază oportunitatea acestuia”.

### Practică C.E.D.O. relevantă

1.) În cauza *Cârstea și Grecu c. României* (hotărârea din 23 mai 2006), s-a constatat încălcarea art. 6 paragraful 1 al Convenției din punctul de vedere al cerinței duratei rezonabile a unui proces datorită, printre altele, repetatelor desființări/casări cu trimitere la rejudecare, Curtea Europeană a reținut că

„42. În privința comportamentului tribunalelor naționale, Curtea constată că, în cazul în speță, întârzierea în procedură a fost cauzată de casațiile și strămutările ulterioare ale cauzei. Astfel, cauza a fost trimisă de trei ori fie la judecătoria fie la tribunal, în urma omisiunii tribunalelor de a se pronunța asupra unor plângeri prezentate în cazul în speță. În plus, amânarea cauzei putea continua la infinit, nici-o dispoziție legală neputând să-i pună capăt.

Deși Curtea nu este competentă să analizeze maniera în care instanțele naționale au interpretat și aplicat dreptul intern, ea consideră totuși că acele casații ulterioare cu retrimiteri sunt datorate erorilor comise de instanțele inferioare cu prilejul examinării cauzei (*Wierciszewska împotriva Poloniei*, nr. 41431/98, 25 noiembrie 2003, § 46). De asemenea, repetarea acestor casații denotă o deficiență în funcționarea sistemului judiciar.”

2.) În cauza *Marian Niță c. României* (hotărârea din 07 decembrie 2010), Curtea Europeană, cu toate că a stabilit că art. 6 par. 1 din Convenție nu a fost încălcat cu privire la respectarea cerinței unui termen rezonabil, a afirmat că „chiar dacă, în speță, nu a existat decât o singură casare...observă că **celeritatea procedurii în fața instanței de prim grad și a celei de apel a adus prejudicii termenului global al procedurii**, având în vedere că, datorită deficiențelor instanțelor în cauză, procedura a trebuit să fie reluată de la zero” (par. 54).

3.) În cauza *Șega împotriva României* (hotărârea din 13 martie 2012), Curtea a subliniat, în special, că „întârzierea a fost cauzată de hotărârea de casare din 3 februarie 2000 și de trimiterile succesive ale cauzei. **Or, aceste întârzieri sunt imputabile autorităților**” (par. 47).

4.) În cauza *Ballai c. României* (hotărârea din 21 septembrie 2010) Curtea Europeană a observat că, în trei rânduri, „hotărârile pronunțate de instanțele interne au fost casate, dintre care de două ori cu trimitere, **în special pentru erori de natură procedurală care nu sunt imputabile reclamantei** (prescriere, lipsa motivării etc.). În afară de aceasta, strămutarea cauzei putea continua la

nesfârșit, întrucât nicio dispoziție legală nu putea să îi pună capăt. **Din punctul de vedere al Curții, instanțele naționale ar fi trebuit să acționeze cu mai multă diligență, ținând seama de obiectul litigiului**” (par. 24).

În fapt, „*invitația*” Curții Europene adresată instanțelor române de a se strădui mai mult în privința respectării dreptului părților de judecare a cauzelor într-un termen rezonabil este comună cererilor în care s-a constatat o succesiune de casări cu trimitere, în special pentru erori de natură procedurală care nu sunt imputabile reclamantei (prescriere, lipsa motivării, etc.) - *cauza Floarea Pop c. României* (hotărârea din 6 aprilie 2010, par. 54)

### **Orientări doctrinare.**

1. În V.M. Ciobanu, *op.cit.* 2016 p. 1332 se arată că „în cazul în care apelantul, prin cererea de apel sau intimatul prin întâmpinare solicită în mod expres ca, în caz de admitere a apelului, să se trimită dosarul primei instanțe, instanța de apel, anulând hotărârea atacată, **nu va putea să rețină cauza și să evoce fondul, ci este obligată să trimită cauza spre rejudecare**”; autorul mai citează o soluție a Înaltei Curți de Casație și Justiție (decizia nr. 681/2015 a Secției I Civile – nota de subsol 2) în care se arată că „dacă însă niciuna dintre părți nu a solicitat casarea cu trimitere, instanța de apel nu este îndreptățită să caseze cu trimitere, din oficiu, ci, anulând hotărârea atacată, va evoca fondul”.

2. În I. Leș, *op. cit.* 2013, p. 659 se arată că „pentru a se dispune trimiterea cauzei spre rejudecare sunt necesare, în acest caz să fie întrunite cumulativ următoarele cerințe: a) **părțile să solicite expres trimiterea spre rejudecare**; b) solicitarea trebuie făcută prin cererea de apel sau întâmpinare; c) o asemenea solicitare, fiind un act de dispoziție, trebuie făcută personal de parte sau prin mandatar special cu procură specială. O atare exigență nu este postulată de text, dar ea se impune... datorită consecințelor pe care le determină în plan strict procedural, dar și pentru faptul că ne aflăm în prezența unei abateri de la **regula procedurală esențială**”.

3. În *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole* vol. II ART. 456-1134, G. Boroș (coord.), p. 108-109 se arată că art. 480 alin. 3 N.C.P.C. „**stabilește regula (evocarea fondului în apel după anularea hotărârii, însă ... reglementează și excepția**”.

Autoarea (C. Negrilă) subliniază just că „*instanța nu va putea dispune trimiterea cauzei spre rejudecare din oficiu, ci numai dacă părțile o cer*” și că această trimitere nu este posibilă „*dacă niciuna dintre părțile cauzei (apelantul sau intimatul) nu a cerut expres o astfel de rezolvare prin motivele de apel sau prin întâmpinare*”.

„În plus, textul art. 480 alin. 3 Noul Cod de procedură civilă este foarte clar ... astfel, **nu s-ar putea susține că această opțiune ar putea fi exercitată și la un moment ulterior** (prin răspunsul la întâmpinare și, cu atât mai puțin, în

cursul judecării apelului) întrucât, după formularea în termenul legal a celor două acte de procedură este **pe deplin operantă sancțiunea decăderii părților din acest drept procedural** ” (idem, pag. 110)

4. În I. Deleanu *op. cit.*, 2013 p. 235-236, se arată că, doar în situația de excepție în care părțile solicită în mod expres trimiterea la rejudecare prin cererea de apel sau prin întâmpinare „*evocarea fondului este obligatorie*” subliniindu-se că „*opțiunea legiuitorului trebuie apreciată pozitiv, numai astfel, instituția evocării fondului putând asigura împreună cu alte măsuri, judecarea cauzelor într-un termen optim și previzibil*”.

5. În C.G. Frențiu, D.L. Băldean *op. cit.*, p. 729 se arată că „*soluția trimiterii cauzei spre rejudecare poate fi adoptată ... numai dacă părțile, adică fie ambele, fie numai apelantul sau numai intimatul, au solicitat în mod expres luarea acestei măsuri prin cererea de apel ori prin întâmpinare*”.

6. În G. Boroi, M. Stancu *op. cit.*, p. 627 se învederează că solicitarea de anulare cu trimitere la rejudecare „*trebuie să fie expresă și poate fi formulată doar prin cererea de apel sau prin întâmpinare*”.

### **Soluția propusă**

Propunem ca, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor 480 alin. 3 din Noul Cod de procedură civilă, să se pronunțe un recurs în interesul legii prin care să se stabilească că **actul de procedură prin care partea interesată poate cere instanței de apel trimiterea cauzei spre rejudecare primei instanțe sau altei instanțe egale în grad cu aceasta din aceeași circumscripție este numai cererea de apel sau întâmpinarea**, iar trimiterea spre rejudecare poate fi cerută numai de apelant sau de către intimat în termenul pentru motivarea cererii de apel, respectiv, pentru formularea întâmpinării, iar nu la un alt moment procesual și nu poate fi dispusă de instanță din oficiu.

Astfel, după cum rezultă foarte explicit din art. 480 alin. 3 N.C.P.C. „*instanța de apel va anula hotărârea atacată și va trimite cauza spre rejudecare primei instanțe sau altei instanțe egale în grad cu aceasta din aceeași circumscripție, în cazul în care părțile au solicitat în mod expres luarea acestei măsuri prin cererea de apel ori prin întâmpinare*”.

Interpretarea acestui text – care, după cum a relevat examenul doctrinei este una unitară în rândul tuturor autorilor de marcă din domeniul dreptului procesual civil -, este una care rezultă pe de o parte din instituirea unei soluții de principiu (anularea cu reținere) și a uneia de excepție (anularea cu trimitere) care trebuie analizată din perspectiva tuturor restricțiilor pe care le impune această abatere de la regulă; pe de altă parte, neexercitarea dreptului de a cere trimiterea

la rejudecare în termen și prin actul anume indicat de lege atrage decăderea părții din exercitarea acestui drept.

Având în vedere rațiunea edictării principiului anulării cu reținere (expusă foarte clar în decizia 26/2016 a C.C.R. anterior citată), contextul în care modificarea s-a impus *illo tempore* modificarea articolului 297 din C. pr. civ. 1865 (multiplele condamnări ale României la C.E.D.O. pentru încălcarea dreptului la un proces echitabil sub aspectul duratei procedurilor), trebuie acceptată **o noua cerință de interpretarea și aplicare a legii procesuale civile**: imperativul judecării a cauzelor nu doar într-un termen rezonabil, ci și unul optim și care să poată fi prevăzut de părți; în acest context, separat de obligațiile privind desfășurarea procesului impuse instanței - iar art. 6 care face vorbire despre dreptul la un proces echitabil, în termen optim și previzibil este inclus în capitolul „*Principiile fundamentale ale procesului civil*” -, se observă că legea conferă părților – și doar acestora – folosința anumitor reguli procesuale care să determine întinderea în timp a judecării unei cauze.

Pentru că principiul dublului grad de jurisdicție este unul prevăzut exclusiv în folosul părților cauzelor civile, doar acestea pot îndeplini actele de dispoziție care să valorifice acest privilegiu; instanța nu poate niciodată, în lipsa voinței exprese a părților (cu atât mai puțin contra intenției declarate a acestora, când cer anularea cu reținere) să dispună din oficiu retrimiteră cauzei primei instanțe pentru că dispoziția legală o **obligă** la evocarea fondului – art. 480 alin. 3 are o reglementarea deasupra oricărui dubiu în această privință: „**va judeca procesul evocând fondul**”.

Apoi, trebuie subliniată atenția deosebită pe care legiuitorul a acordat-o manierei prin care părțile trebuie să fructifice posibilitatea de a solicita trimiterea la rejudecare.

Astfel, din modalitatea redundantă (aproape pleonastică) prin care s-a instituit această soluție de excepție, cu o dublă excludere - „*cu toate acestea ...*” „*... au solicitat în mod expres*” -, atrage atenția că, doar în situația îndeplinirii tuturor condițiilor legale s-ar putea dispune trimiterea la rejudecare: cererea clar exprimată a părților (atât de evidentă, că nu lasă loc de îndoială, dar nici de interpretări sau completări din partea instanței) și formularea solicitării doar prin intermediul unor acte de procedură precis determinate (cererea de apel sau întâmpinarea), iar nu orice alt act (răspuns la întâmpinare, note de ședință, concluzii scrise sau orale etc.)

Cu privire la utilizarea sintagmei „*au solicitat în mod expres*” (în sine, oarecum excesivă în exprimare, pentru că solicitările *făcute* nu pot fi exprimate decât deslușit), trebuie observat că, în noul cod, „*solicitările exprese*” sunt condiții legale pentru exercitarea unor acte de dispoziție foarte importante cu privire la situația procesuală a părții, de unde și necesitatea constatării lor pentru a se ajunge la rezultatul scontat.

Astfel, conform art. 15 N.C.P.C. care reglementează principiul oralității, „*procesele se dezbat oral, cu excepția cazului în care legea dispune altfel sau când părțile solicită expres instanței ca judecata să se facă numai pe baza*

*actelor depuse la dosar*"; potrivit art. 244 alin. 5, „cererea de judecată în lipsă presupune că partea care a formulat-o a fost de acord și ca dezbaterea fondului să aibă loc în camera de consiliu, în afară de cazul în care **partea a solicitat expres** ca aceasta să aibă loc în ședință publică”; apoi, art. 481 stipulează că „apelantului nu i se poate crea în propria cale de atac o situație mai rea decât aceea din hotărârea atacată, **în afară de cazul în care el consimte expres la aceasta sau în cazurile anume prevăzute de lege**”.

Toate aceste exemple îndreptățesc concluzia că cerința manifestării neechivoce a părții interesate care permite luarea anumitei măsuri procesuale - „solicitarea expresă” - poate avea și semnificația excluderii posibilității interpretării într-un anume sens a tăcerii părții.

De aceea, cererea de anulare cu trimitere la rejudecare se poate dispune de instanță doar în cazul în care părțile din apel o cer în mod lămurit instanței de control judiciar.

În privința actului prin care se poate face această cerere, textul este la fel de clar: doar prin cererea de apel sau întâmpinare, iar exercitarea acestui drept în afara cuprinsul celor două acte expres desemnate de art. 480 alin. 3 **atrage decăderea**.

Este de domeniul evidenței că dreptul de a apela o hotărâre a primei instanțe sau dreptul de apărare în cadrul unui apel este distinct de dreptul de a solicita anularea cu trimitere la judecare astfel încât, ca și pentru orice drept pentru a cărui exercițiu este definit un termen legal imperativ și absolut, intervine decăderea ce sancționează delăsarea părții care nu și-a fructificat dreptul în intervalul prescris de lege.

Pentru că reglementează instituții tangente dreptului la un proces echitabil și judecarea cauzelor într-un termen rezonabil, **norma în discuție are caracter imperativ, de ordine publică**, astfel încât decăderea ce rezultă din formularea unei cereri de apel/întâmpinare ce nu cuprinde și o solicitare expresă de anulare cu trimitere la rejudecare primei instanțe poate fi invocată de orice dintre părți, iar instanța de apel – ca primă păzitoare a termenului optim și previzibil – este obligată să o invoce din oficiu.

Astfel, conform art. 185 alin. 1 N.C.P.C., când un drept procesual trebuie exercitat într-un anumit termen, nerespectarea acestuia atrage decăderea din exercitarea dreptului, în afară de cazul în care legea dispune altfel.

Este afara oricărui dubiu că art. 480 alin. 3 N.C.P.C., instituind un termen imperativ (peremptoriu) în interiorul căruia trebuie îndeplinit un anumit act de procedură, are ca sancțiune în cazul nerespectării afectarea validității actului de procedură.

Pentru că textul de interpretat face parte din categoria normelor imperative (potrivit criteriului modalității de reglementare, în funcție de limbajul folosit de legiuitor care conferă o anumită calificare normei dar și din perspectiva finalității normei - asigurarea realizării serviciului public al justiției în concordanță cu principiile procedurii civile), decăderea care rezultă din nerespectarea etapei procesuale în care putea fi cerută trimiterea la rejudecare

primei instanțe poate fi invocată de oricare dintre părți, de procuror sau de instanță din oficiu.

Astfel, că dacă constată că părțile din apel nu a formulat această solicitare prin cererea de apel sau prin întâmpinare, instanța de control judiciar este obligată să invoce din oficiu decăderea, chiar și acordul părților în senul trimiterii la prima instanță – dar în afara art. 480 alin. 3 – neputând avea rezultatul previzionat, tocmai pentru că norma nu este edictată pentru satisfacerea interesului personal al părților (similar situației în care, în apel, pentru un alt motiv decât cele prevăzute de lege, s-ar cere rejudecarea de către prima instanță, spre exemplu pentru refacerea probatoriilor; evident, acordul părților în acest sens nu are nicio valoare). Aceasta și pentru că „părțile nu pot conveni, nici măcar cu autorizarea judecătorului, să se abată de la normele imperative” și nici „nu pot acoperi, prin voința lor, viciile unui act de procedură săvârșit cu încălcarea unei norme imperative și nici nu pot renunța la dreptul de a invoca nesocotirea unei asemenea norme”. (Drept Procesual Civil I, Evelina Oprina, <http://file.ucdc.ro/cursuri>)

De aceea, apreciem că, în lipsa constatării celor două condiții cumulative ale art. 480 alin. 3 Noul Cod de procedură civilă - a) **părțile să solicite expres trimiterea spre rejudecare**; b) **solicitarea trebuie făcută prin cererea de apel sau întâmpinare** -, instanța nu poate dispune din oficiu anularea cu trimitere, după cum nu poate da eficiență vreunui act de procedură al părților care să cuprindă o astfel de pretenție, indiferent cum s-ar numi sau ar fi făcut („precizări”, „completări la cererea de apel”, „răspuns la întâmpinare”, „note scrise”, „concluzii orale”, „concluzii scrise”, etc.).

**Rezultă astfel o practică judiciară neunitară persistentă în timp și de durată, motiv pentru care solicităm pronunțarea unei decizii în interesul legii în sensul arătat pentru cele două probleme de drept analizate.**

Anexăm hotărârile judecătorești citate.

Pentru Colegiul de ~~Conducere~~ al Curții de Apel Constanța